

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2010 – 2013**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jaroslava Lánová

**Tradice a vypravěčské situace v Brně – Líšni a okolních
obcích Brněnska ve 20. století a na počátku 21. století**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ladislav Chaloupský, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR COMBINED STUDIES
2010 - 2013**

BACHELOR THESIS

Jaroslava Lánová

**Traditions and storytelling situations in Brno – Líšeň
and the region of Brno in the 20th century
and at the beginning of the 21st century**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Ladislav Chaloupsky, MA, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11. března 2013

Jaroslava Lánová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ladislavu Chaloupskému, Ph.D. za velmi cenné rady, připomínky a odborná doporučení. Děkuji mu rovněž za jeho trpělivost, s níž mi při psaní práce vycházel vstříc. Mé poděkování patří také PhDr. Josefu Trávníčkovi, který mě zásoboval užitečnými radami a za pomoc při vyhledávání pramenů. Mé poděkování samozřejmě patří i celé mé rodině za velkou trpělivost a vstřícnost. V neposlední řadě také věnuji své díky členům Národopisného souboru Líšňáci za jejich duševní podporu a za to, že jsem s nimi mohla často své poznatky a dojmy konzultovat. Všem jmenovaným i ostatním přátelům a pedagogům, především Mgr. Liboru Svobodovi, Ph.D., mnohokrát děkuji za pomoc, kterou mi v průběhu mého studia poskytli.

Anotace

Hlavním tématem bakalářské práce je studie vývoje národopisu a zachovávání tradic v regionu Brněnska, především v městské části Brno – Líšeň.

Cílem práce je prověřit status živého folklóru na Brněnsku na počátku 21. století a na základě vybraných kritérií zhodnotit a vymezit tento stav.

První teoretická část práce mapuje vývoj folklóru od počátků 20. století po současnost. Následně se práce soustředí na historii městské části Brno – Líšeň, poukazuje na významné etnografy a spisovatele Brněnska.

Další teoretická část práce je zaměřena na charakteristiku nářečí a vypravěčské situace v Líšni.

Praktická část bakalářské práce se orientuje na vyhodnocení znalosti dialektu a vyhodnocuje odpovědi respondentů, které se vztahují k zachovávání lidových tradic a zvyků.

Tato část práce vychází z terénního výzkumu, zaznamenaných rozhovorů a dotazníkového šetření.

Klíčové pojmy

Brno – Líšeň, dotazníková šetření, etnografie, folklór, hody, národopis, nářečí, rozhovory, tradice, vypravěčské situace.

Annotation

This Bachelor thesis is focused on the development of ethnography and on the preservation of traditions in the region of Brno, namely in the district of Líšeň.

The main objectives of this thesis are to examine the status of folklore in the region of Brno at the beginning of the 21st century and, on the basis of chosen criteria, to define its condition.

The first theoretical part surveys the development of folklore from the beginning of the 20th century till the present time. Subsequently, it is focused on the history of the area of Brno – Líšeň and it introduces the most outstanding ethnographers and writers of the region.

The subsequent part is focused on the characteristics of the local dialect and storytelling situations in Líšeň.

The practical part of the Bachelor thesis concentrates on the evaluation of dialect knowledge and it also evaluates respondents' answers which are related to the preservation of folk traditions and customs. This part of the thesis is based on field research, recorded interviews and questionnaires.

Keywords

Brno-Líšeň, dialects, ethnography, feast, folklore, storytelling situations, traditions

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FORMOVÁNÍ LIDOVÉ KULTURY	10
2 VÝVOJ FOLKLÓRU	14
2.1. 20. století.....	14
2.2 Rozkvět lidové kultury.....	16
2.3 Další brněnské národopisné soubory	17
3 LÍŠEŇ	19
3.1 Líšeň v historickém kontextu.....	19
3.2 Líšeň jako centrum brněnského obchodu	22
3.3 Líšeň ve vzpomínkách vypravěčů.....	25
4 VÝZNAMNÍ SBĚRATELÉ A JEJICH DÍLO	27
4.1 Líšeňský rodák a sběratel František Svoboda.....	28
5 LÍŠEŇ V DÍLECH SPISOVATELŮ	30
5.1 Vilém a Alois Mrštíkové.....	30
5.2 Rudolf Těsnohlídek.....	31
5.3 František Bartoš	32
6 KULTURNÍ ATMOSFÉRA	35
7 NÁŘEČÍ A JEHO PROJEVY	38
7.1 Líšeňské nářečí – líšeňština	38
7.2 Vliv generací na původní nářečí	39
7.3 Vliv spisovného jazyka na líšeňské nářečí	40
8 ZVYKY A TRADICE NA BRNĚNSKU	42
8.1 Hody.....	44
PRAKTICKÁ ČÁST	48
9 PRŮZKUMNÉ TERÉNNÍ ŠETŘENÍ	48
9.1 Vymezení výzkumného cíle a hypotézy	48
9.3 Metodika	49
9.4 Charakteristika respondentů	50
9.4 Analýza výsledků průzkumu	51
10 DISKUZE	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	69
SEZNAM PŘÍLOH	70

ÚVOD

V dnešní moderní době, kdy se životní tempo neobyčejně zrychlilo, lidé cítí potřebu se vracet ke svým kořenům, v kterých nacházejí svoji základní kulturní identitu. Stále více si uvědomují, jaké jedinečné a významné dědictví nám generace našich předků v lidové kultuře zanechaly. Z generace na generaci se přenášejí tyto hodnoty, které se vytvářely po celá staletí. Zvyky a tradice zůstávají trvalou hodnotou a jsou součástí kulturního dědictví národa. Mezi nejvýznamnější etnografické regiony, uchovávající tradiční prvky lidové kultury v současnosti patří jižní Morava. V národopisné oblasti Brněnska se dodnes udržují rázovité tradice a zvyky. Krásu krojů, choreografické zpracování tanců, množství zpěváků a tanečníků je možné obdivovat na folklórních festivalech, ale také o svátcích, lidových i církevních slavnostech. Velký podíl na udržování lidové kultury mají folklórní a národopisné soubory i lidové hudby.

„Chceme-li dnes, aby náš lid vytvářel nové kulturní hodnoty, aby znovu umělecky tvořil, je nutné mu dát pevné základy, ke kterým patří především naše tradiční lidová kultura, která má naše zvláštní národní znaky, nefalšované cizími vlivy. Tvořit bez této naší tradiční kultury by bylo neúplné, chybné. Proto je nezbytné předně si ji osvojit, na ni navázat a v nových životních podmínkách ji rozvíjet dále.“¹

Cílem bakalářské práce je stručné shrnutí zásadních poznatků folkloristiky na Brněnsku v období 20. století a na počátku 21. století. Prvořadým úkolem práce je prokázat, že lidové tradice, zvyky, jazyk, tance a písně v Brně – Líšni a v okolních obcích Brněnska jsou stále živé.

V teoretické rovině se práce zaměřuje na obec Líšeň, na vypravěčské situace v původním líšeňském nářečí a na zvyky a tradice. V praktické části, na základě vyhodnocení dotazníkového šetření a na základě výzkumné činnosti autorky, jsou konkrétně popsány stále živé zvyky, které se udržují do současné doby.

Při rozboru se bude práce držet folklórních kritérií v obecném smyslu a bude se brát v potaz jak samotný text, tak i jeho spojení s nonverbálními komunikačními prostředky (gesta, mimika, tanec...). Na základě terénního výzkumu autorky práce poskytuje autentické vzpomínky líšeňských rodáků na život v jejich obci. Práce vychází

---

¹SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 8.

z původních podkladů líšeňského rodáka Františka Svobody² a z podkladů Františka Bartoše.³ Na základě rozhovorů s rodilými obyvateli Líšně práce srovnává přetrvávání tradic a zvyků do současnosti.

Okruh literárních pramenů o lidových tradicích, zvycích a vypravěčských situacích na Brněnsku, z kterých práce čerpala, je možno rozdělit do dvou základních okruhů. První okruh tvoří díla, která jsou v současné době dostupná. Další publikace, z kterých bakalářská práce čerpala, vycházely na přelomu minulého století a u některých publikací dochází v současnosti k opětovnému vydání. Druhý okruh se vztahuje k monografiím i rukopisům, které nejsou dosud publikované a k metodickým materiálům a sborníkům.

---

²František Svoboda (1883 – 1962) – líšeňský sběratel. Viz podkapitola 4.1.

³František Bartoš (1837 – 1906) – národopisec, sběratel. Viz kapitola 4.

TEORETICKÁ ČÁST

„Řeč je sama duše a kultura národa. Zdokonaluje-li se národ, musí se zdokonalovat i jazyk; neboť je živý a vyvíjí se s námi všemi, stále nesen výškou duševního napětí národního.“ (Karel Čapek)

1 FORMOVÁNÍ LIDOVÉ KULTURY

Významným faktorem ve vývoji lidové kultury se za posledních sto let staly změny komunikačního systému. Ještě na počátku minulého století se na venkově a z velké části i ve městech šířily kulturní projevy přímo – ústním podáním. Zpívaly se písně, lidé si vykládali pohádky, pověsti. Lidové obyčeje žily a dědily se z pokolení na pokolení.

Koncem 19. století a v průběhu 20. století se vše začalo měnit. Nejdříve ve městech a později i na vesnicích získávalo stále větší místo písmo, později film, televize a rozhlas. Docházelo k úpadku společenského a kulturního života, který se přesouval ze sousedských a rodinných besed v chalupách do organizací, spolků, škol a kulturních sdružení. Lidé si mezi sebou stále méně vyprávěli, méně spontánně zpívali lidové písně. Začal se vytvářet jiný kulturní systém v souvislosti s rozvojem společnosti. Docházelo ke vzniku kultury celonárodní, globální. Na počátku 21. století se lidová kultura a její projevy dostávají do pozadí a některé postupně mizí.

Pro Brněnsko je příznačné, že se lidová tradiční kultura hlavně v příměstských vesnicích udržovala dlouho, někdy až do současné doby a stále přetrvává. Týká se to převážně některých tradic, jako jsou hody⁴ nebo ostatky, nebo zvyků vánočních a velikonočních. Helena Bočková⁵ ve svém příspěvku s názvem **Formování národopisné struktury velkého Brna** uveřejněného ve sborníku **Národopisné studie o Brně** uvádí: *„Z národopisného hlediska se velkoměsto Brno v posledním století vyznačuje relativně velkou životností tradice lidové kultury v jejím kontinuálním vývoji i v oblasti folkloristu, a to zejména v některých projevech lidové kultury a některých*

---

⁴*Líšeňské noviny*. Brno: Městská část Brno – Líšeň, 2011, č. 9. Registrováno pod MK ČR 12216. Hody jsou tradiční slavnost venkovského společenství.

⁵Helena Bočková – externí pracovnice Etnologického ústavu v Brně, specializace muzeologie, odborná činnost etnografie, folkloristika a etnologie, nar. 7.4.1952, Brno.

částech města.“⁶ Autorka je přesvědčena, že velký vliv na formování a udržování lidových tradic mělo spojování brněnských předměstí s městem Brnem. Zdůrazňuje, že připojené části definitivně ztratily punc předměstí, protože volná místa mezi historickým jádrem a venkovskými osadami byla zaplněna zástavbou městského typu. Administrativní vývoj jednotlivých obcí připojení k Brnu pokračoval dlouho v linii z 19. století a začátku 20. století.⁷ Připojení těchto předměstí venkovského charakteru k Brnu urychlilo proces urbanizace a prohloubilo rozdíly mezi nimi a okolním venkovem. Autorka uvádí také příklady, kdy se obyvatelé původních městských částí považovali ve srovnání se svými sousedy za něco lepšího. „*Líšeňákům (Lěšňákům) se říkalo Marvani, obyvatelům Obrán Fazuláci, Fazulačky, Maloměřice byly Majlont a Řečkovice byly Opičí hory.*“⁸

Některé jevy tradiční lidové kultury se zachovaly prostřednictvím folklorismu. „*Tímto termínem nazýváme záměrnou péči a udržování jednotlivých prvků místní i celonárodní lidové kultury ve společenstvích, sdruženích, na jevišti, v rozhlase, filmu, televizi.*“⁹ Folklorismus se v brněnském regionu odlišuje od jiných oblastí v českých krajích především v tom, že se orientuje na Valašsko, Hanou a hlavně Slovácko. Kroje, písně, tance, hudba nebo obyčeje ze Slovácka většinou získaly převahu nad místními tradicemi. Marta Toncrová,¹⁰ přední brněnská kulturní antropoložka, ve svém příspěvku do sborníku **Národopisné studie o Brně** s názvem **Co se dnes v Brně zpívá**, vyzdvihuje osobnost Františka Svobody, líšeňského rodáka a muzikologa. Ve svém článku upozorňuje na způsob udržování tradičního lidového zpěvu, který na Brněnsku, konkrétně v městské části Líšeň, udržují členky souboru Stará Líšeň. Široký písňový repertoár tohoto souboru vychází z autentických záznamů Františka Svobody. Autorka předpokládá, že jejich lidový zpěv je určen nejen pro vystoupení, ale navíc vidí i v jejich činnosti hlavně potřebu si zazpívat, vzájemně se setkávat a udržovat lidovou píseň v původním znění. Oceňuje autentičnost lidového projevu, vycházejícího

---

⁶BOČKOVÁ, H. Formování národopisné struktury velkého Brna. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 21. Neprodejný interní tisk.

⁷Tamtéž, s. 19. V roce 1944 byla k Brnu připojena Líšeň a v pozdějších letech pak dalších třináct vesnic: Kniničky, Holásky, Mokrý Hora, Bystř (roku 1960), Bosonohy, Dvorská, Chrlice, Ivanovice, Jehnice, Ořešín, Soběšice, Žebětín (roku 1971) a Útěchov (roku 1980).

⁸Tamtéž, s. 18.

⁹SIROVÁTKA, O. a kol.: *Město pod Špilberkem*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1993. s. 17. ISBN 80-85765-10-1.

¹⁰Marta Toncrová – pracovnice Etnologického ústavu v Brně, obor hudební folkloristika a etnomuzikologie, nar. 1945.

z původního líšeňského nářečí. Domnívá se, že v Líšni setrvávají nositelé u tradičního, tedy folklórního repertoáru. „V Brně a na Brněnsku jsme svědky toho, že tradiční repertoár folkórních písní je udržován převážně ve sféře folklorismu, v činnosti souborů lidové tvořivosti. To můžeme sledovat třeba v Brně – Líšni, kde někdejší činnost Františka Svobody, významného sběratele a organizátora národopisných akcí zapustila hluboké kořeny. Repertoár uchovaný z doby jeho působení nacházíme u sedmdesátníků a osmdesátníků dodnes.“¹¹

V období 20. století se do popředí kulturního života dostalo výtvarné umění, architektura i věda. Působení lidové kultury a lidového umění sláblo a ty se tak ocitly na samém okraji hlavního kulturního proudu. Z tradiční lidové kultury dnes najdeme v původních autentických podmínkách v Brně málo. Velká část projevů lidového umění a lidových tradic se zachovala např. v Líšni, Bílovicích, Komíně a Tuřanech.

V dalších okolních obcích Brna, např. ve Šlapanicích, Maloměřicích nebo Obřanech je autentická lidová kultura na ústupu, přestože jsou zde aktivní folklórní sdružení, která se snaží obnovit původní národopisný potencionál těchto obcí. Široký dobový repertoár lidové hudebnosti zanechali ve svých zápiscích pro další generace František Sušil a František Bartoš. Tito sběratelé pořídili v rámci guberniálního sběru v Brně, jeho předměstích a okolních obcích soubor padesáti hudebních zápisů. Soustřeďovali svoji pozornost na sběr lidových písní na Brněnsku. Olga Hrabalová ve svém příspěvku **Lidová hudební kultura v Brně** uvádí: „Ucelený obraz lidové písně na Brněnsku zachytili v rámci své široce a do hloubky koncipované sběratelské a editorské práce teprve František Sušil a František Bartoš.“¹² Do současné doby se dochovaly pouze některé skupiny lidových písní, jako např. písně hodové a milostné. „Souvisí to s živou tradicí hodů na Brněnsku, do níž se v některých čtvrtích zapojují nejen starousedlíci, ale i obyvatelé nově vznikajících sídlišť, kteří sem přišli z jiných částí Brna nebo i z jeho bližšího či vzdálenějšího okolí.“¹³

Negativní působení na původní lidovou kulturu obce má lidová kultura a písně ze Slovácka. Slovácké lidové písně se objevují místo původních brněnských písní

---

¹¹TONCROVÁ, M. Co se dnes v Brně zpívá. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 145. Nepronajdný interní tisk.

¹²HRABALOVÁ, O. Lidová hudební kultura v Brně v 19. století. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 112. Nepronajdný interní tisk.

¹³TONCROVÁ, M. Co se dnes v Brně zpívá. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 146. Nepronajdný interní tisk.

a tanců. Původní zvyky a písně obce jsou potlačeny a místo nich nastupují jiné zvyklosti. V některých brněnských čtvrtích byly vystřídány zvyky slováckého rázu např. ve Slatině, Jířkovicích, Ochozi. Obyvatelé obcí zaměnili své původní zvyky a kroje, oblékají se do slováckých krojů a k tanci jim hraje dechovka ze Slovácka, uvádí ve svém příspěvku do sborníku **Národopisné studie o Brně** Marta Toncrová.¹⁴ „*Silný vliv lidové kultury a písňového folklóru Slovácka je jedním z ne právě bezvýznamných momentů, které působí na současný zpěv obyvatel Brna.*“¹⁵

---

¹⁴TONCROVÁ, M. Co se dnes v Brně zpívá. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 147. Nепrodejný interní tisk.

¹⁵Tamtéž, s. 147.

2 VÝVOJ FOLKLÓRU

2.1. 20. STOLETÍ

Na počátku 20. století a v meziválečném období je tradiční venkovská kultura stále živá, v některých oblastech takřka masivní. O prvním prezidentovi Československé republiky T.G. Masarykovi bylo známo, že miloval lidové písně, původní kroje i další tradiční zvyklosti, což také podporovalo ideály mladého československého státu a snahu o společenském stmelování.

Také v době poválečné se tradice na venkově udržují ve stejné míře, nikoliv jen pro formální oslavování radosti ze života, ale i jako protiklad rodící se agresivnosti moderních směrů. Folklor v celé Evropě vyjadřoval optimistické cítění po letech fašistické okupace. Národopis u nás, stejně jako jinde ve světě, reflektoval nové životní směry.

V šedesátých letech 20. století se objevuje do té doby neznámý trend. Ve folklórním hnutí vzniká organizovanost. Vlivem vznikajících festivalů se folklor stal masovým, avšak tento uměle vytvořený folkloristický hybrid neměl s tradičním folklórem nic společného. Vypreparované lidové tradice, které vycházely z křesťanství, byly umlčeny. Lidová hudba a lidový projev byly ze svého zárodku přetvořeny a původní kořeny lidové kultury byly přetřhány. Hlavní důvod byl ten, že národopis byl spjatý především s náboženstvím a s vírou v boha.

Lidové zvyky byly spojeny s velkými svátky církevního roku. Nezviklaná víra a důvěra v boha, upřímná, srdečná zbožnost byly základním rysem povahy venkovského lidu. V mnoha lidových písních, i když neznáme autora, protože se předávaly ústním podáním, se zpívá o pokoře a lásce k bohu. Lid projevoval zbožnost i na místech, kde bychom ji nejméně hledali, jako např. v hospodě při zábavě.

V bakalářské práci je uvedena píseň, tak jak ji zaznamenal ve své sbírce lidových písní František Bartoš. Píseň z Líšně nemá název, ale je zapsaná pod pořadovým číslem 1003.

*„Pochválen buď Ježíš Kristus!
páni mládenci,
jestli ve mně dovolíte*

*k mozece vaší?
Mozecko, ted' pěkně hrát!
Chco vám něco zazpívat;
jak to pěsničko vezpívám,
bodem tancovat.*¹⁶

S lidovým zpěvem a s lidovou hudbou mizí také lidový kroj, lidové nářečí, z paměti lidu se vytrácejí zrnka lidové moudrosti, staré krásné zvyky, obyčeje, slavnosti a obřady. Nastává zánik duchovního života. Úpadkem lidové kultury se zaobíral František Bartoš ve své sbírce **Písň moravské v nově nasbírané**: „*Lidu přestává zpěv býti skutečnou potřebou; zpívá se málo kdy, a co se zpívá, nejde od srdce; lid přestává svým písňím rozuměti.*“¹⁷ „*Nápěvy přicházejí v zapomenutí, jen některé snadnější podržují se ještě v paměti a na ty zpívají se všechny písň stejného rozměru, jak stádo běží, páte přes deváté, beze vší logické souvislosti.*“¹⁸ Odpověď na otázku proč dochází k zániku lidové kultury, nacházíme v téže sbírce, kde úpadek autor přirovnává úpadek k nákaze, která pozvolna zachvacuje zakořeněný původní život až do úplného konce zapomnění.

Další negativní mezník tradičního čistého folklóru nastal v devadesátých letech 20. století, kdy se folklórní tradice staly nepohodlnými. Po roce 1989 byl folklór paradoxně spojován s předchozím společenským systémem. Byl tedy přehlížen, zavrhován. Vlivem obecných tendencí se tradiční folklórní hnutí dostalo na okraj společenského zájmu. Mediální prostředky, včetně veřejnoprávního rozhlasu a televize, odkaz našich předků nejen odsunuly na okraj svých zájmů, ale dokonce jej i výrazně diskriminovaly. Folklór se postupně vytrácel i z veřejnoprávních sdělovacích prostředků a jeho absence ovlivnila nejen známý a úspěšný Československý státní soubor písni a tanců, ale i další regionální subjekty s celostátní působností.

---

¹⁶BARTOŠ, F. *Národní písň moravské, v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889. s. 647.

¹⁷Tamtéž, s. CXLII.

¹⁸Tamtéž, s. CXLIV.

2.2 ROZKVĚT LIDOVÉ KULTURY

Zvyky, tradice, písně, tance, ale i původní lidová nářečí, která nám zanechali naši předkové, bylo nutné oživit a vzkřísit. Vždyť to, co máme ve svých lidských kořenech zakódované z minulosti, by měla být hrdost národa.

Po euforii, zapříčiněné vlivem moderní hudby, po době, kdy nastal částečný odklon od lidové kultury, nastala renesance lidového umění. V městech a na vesnicích i na nově vystavěných městských sídlištích se začaly zakládat národopisné spolky a folklorní soubory. Nejinak tomu bylo i na Brněnsku. Společenské změny měly dopad i na působení Národopisného souboru Líšňáci ve staré Líšni. Historie tohoto souboru sahá do roku 1975, kdy vznikl z iniciativy líšeňských občanů. Čerpal z původních odkazů líšeňského rodáka a národopisce Františka Svobody. První taneční vystoupení se konalo v roce 1976 na přehlídce brněnských národopisných skupin. Další vystoupení v rodné Líšni se konalo 26. června 1976 pod názvem „Líšňáci se bavijó“. V roce 1983 si Líšňáci připomenuli stoleté výročí narození Františka Svobody, kterého se účastnila i jeho dcera paní Ludmila Houbalová. V roce 1983 vznikla hudecká muzika souboru Líšňáci, u jehož zrodu stál pan Karel Dvořák, člen Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů (BROLN). Hudecká muzika čerpala z notových partů, tak jak je zaznamenal František Svoboda. Byl vytvořen stálý repertoár pásem z líšeňských tanců a písní, např. „Kanafaska“,¹⁹ „Líšenka“,²⁰ „Réduvák“.²¹ V roce 1998 cimbálová muzika souboru Líšňáci nahrála ve studiu Českého rozhlasu Brno „Líšeňské koledy“.

Hektická činnost v první polovině devadesátých let si vyžádala personální změny. Vedoucím souboru Líšňáci se stal Josef Trávníček a choreografkou se stala Helena Vrchotová, která se k této práci v souboru vrátila po dlouholeté přestávce. Jejich práce doznala velkého oživení v činnosti souboru. Přibyla nová pásma „Věškuvá“,²²

---

¹⁹SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 30–31. Celý tanec se tančí houpavě. Tančil se i v okolí Líšně. Tančil jej Klement Poledník a byl to jeho oblíbený tanec; jakmile přišel do hospody, hned se hrála kanafaska, nebo se také říkalo pata-špica podle druhé sloky písně; hned se také nosily muzikantům konve vína na jeho účet.

²⁰Tamtéž, s. 43–44. Josef Suchánek sdělil, že se tanec tančil v letech sedmdesátých na slavnosti Katolicko-politické Jednoty v Brně v krojích za doprovodu líšeňské hudby.

²¹Tamtéž, s. 93. Tančili manželé Josef a Marie Hamrlovi v roce 1920.

²²Tamtéž, s. 109–111. Tanec je odvozen jednak z textu písně, jednak i z výkonů tanečních, v nichž hoši vyhazují děvčata do výše.

„Čardáš“,²³ „Dupavá mazurka“,²⁴ „Vodzenek“,²⁵ „Smířlivá“.²⁶ S novými pásmy národopisný soubor vystupoval v samostatných pořadech např. na Mezinárodním folklórním festivalu Brno, na národopisné přehlídce Brněnsko tančí a zpívá a na Setkání s folklórem v Komíně.

2.3 DALŠÍ BRNĚNSKÉ NÁRODOPISNÉ SOUBORY

Zmínku o lidovém kroji a o svérázném zvyku při konání ostatků ve Šlapanicích nacházíme v knize Františka Slavíka **Vlastivěda moravská: „Sousedé, zvláště obecní starší, nosí o svátečních dnech velký plášť temnomodrý se širokým límcem. Kroj selské chasy jest: tmavé nebo modré „gatě“, kordula barvy červené, hnědé nebo zelené s řadou kovových knoflíků; kroj děvčat: široké krátké sukně, hedvábný „fěrtoch“, červená kordulka, přes ni bílý, vyšíváný šátek, na hlavě červený šátek lipský, zavázaný v kuklu s cípky na temeni. O ostatcích nosí „stárci“ opentlené „právo“ na způsob dětského draka, v němž jest vetknut kord pouze špicí a rukojeť vyčnívá. Pokud „právo“ jest v tančírně zabodnuto do stropu, nesmí žádný chasník mimo tanec se svou děvou mluvit, sice jej odvedou k „právu“ a zde vyplatí „ferulí“ (dřevěnou plácačkou).“²⁷**

Šlapanický soubor Vrčka naznal velkých změn v roce 2007, kdy se původní soubor založený v roce 1993, rozdělil na dvě sekce, na dětskou a dospělou. Dospělá část souboru si zachovala název Vrčka, dětský soubor se přejmenoval na Reliček, podle slavnostní součásti dívčího účesu. Tak jako Národopisný soubor Líšňáci, tak i Vrčka a Reliček čerpají z autentických podkladů. Repertoár tvoří výhradně původní neupravované tance a písně z Brněnska a Šlapanicka, podle zápisů Františka Sušila a Františka Bartoše. Národopisné soubory z Líšně, Šlapanic a Tuřan se každoročně setkávají v měsíci červnu na folklórní přehlídce s názvem Brněnsko tančí a zpívá, konající se v Brně na nádvoří Staré radnici. Národopisný soubor ze Šlapanic doprovází

---

²³SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 141–142. Název tance je maďarského původu a druhý název cigánská vznikl z toho, že byl pravděpodobně převzat od cikánů. Tanec tančil r. 1900 Bartoloměj Smílek, bývalý pastýř.

²⁴Tamtéž, s. 32–33. Tanec byl v Líšni velmi oblíben a tančil se vždy na svatbách i u muziky.

²⁵Tamtéž, s. 164–165. Tanec tančili pasáci při každé příležitosti.

²⁶Tamtéž, s. 124–125. Účel tohoto tance je smířit rozvaděné dvojice sousedů nebo milenců. Tanec tančil a píseň zpíval František Vajs r. 1901.

²⁷SLAVÍK, F.A. *Vlastivěda moravská. Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897. s. 304–305.

při jejich vystoupeních cimbálová muzika, která soubor začala doprovázet v roce 2008. Soubor Vrčka vystupuje s typickými šlapanickými tanci, jako jsou „Královničky“, a s pásmy „Na trnke“ a „Řemesla“.

Další společnou akcí národopisných souborů je setkání na Mezinárodním folklórním festivalu v Brně, kde se opět soubory z Líšně a ze Šlapanic prezentují svým typickým folklórem.

Národopisný soubor z Tuřan sdružuje zájemce o folklór z řad jak dospívající mládeže, tak i seniorů. Náplní tohoto souboru je především uchovávání tradičních hodů a ostatků v obci. Zmínku o konání tuřanských hodů nalezneme ve **Vlastivědě moravské**: „Zařízení v domě a kroj jest, jako v okolí Brněnském vůbec, mimo vystrojení „stárků“ o císařských hodech. Nosít klobouky plstěné, barvy černé, se širokými střechami, ozdobené bohatě pentlemi, rozmarinou a kyticí z květin uměle dělaných; vestu barvy tmavé as jednou řadou lesklých kovových knoflíků. Po čas hodů nechodí stárce v kabátech, leč jen ve vestách, tak že bílá košile jen páže jim kryje. Stárky nenosí zvláštních obleků; jsouť všechna děvčata stejně oblečena; taktěž bez kazajek; krátké, vyduté rukávce od košile kryjí jen svrchní část paží.“²⁸

Z původního odkazu lidových sběratelů se v Tuřanech zachovalo velice málo. Soubor za dobu své existence obnovil typický tuřanský kroj. Z původních tanců se zachovala „Tuřanská mazurka“, „Lotyška“ a „Placená“. S těmito tanci členové souboru vystupují na ostatkách a národopisných přehlídkách, např. ve staré Líšni u příležitosti národopisné slavnosti Brněnsko tančí a zpívá s názvem „Proto sem si kanafasko kópila“.

---

²⁸SLAVÍK, F.A. *Vlastivěda moravská. Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897. s. 342.

3 LÍŠEŇ

3.1 LÍŠEŇ V HISTORICKÉM KONTEXTU

Území Líšně bylo osídleno od dávných dob, jak o tom svědčí archeologické nálezy. Doba Neolitu (6000 let až počátek 4000 let před Kristem) je patrně spojena s příchodem nového obyvatelstva. V této době osídlili ostrožnu nad řekou Říčkou, známou jako Staré zámky.²⁹ Hradisko poutalo zájem archeologů na počátku 19. století. Výzkumy prováděli postupně Jan Kniče a doktor Martin Kříž. Později byly značně rozšířeny zásluhou Archeologického ústavu Československé akademie věd. Líšeňský rodák Martin Kříž³⁰ se narodil 14. listopadu 1841, v domě číslo 39. Jako student se zajímal o krasové jeskyně, o okolí Líšně a často zacházel až k propasti Macoše. Své poznatky z výzkumu publikoval v mnoha článcích, z nichž dílo **Kůlna a Kostelík** bylo oceněno cenou České akademie věd a umění. Doktor Martin Kříž vypracoval podrobný výzkum hradiska, podle kterého pak postupovaly odkrývací práce. Jeho práce si líšeňští občané velice vážili, na jeho počest byla zhotovena pamětní deska, která je v současné době umístěna v Dělnickém domě v Líšni.³¹

„První zaručená písemná zpráva o Líšni pochází až z 23. února roku 1306. Olomoucký biskup Jan v ní potvrzuje olomouckému scholastikovi udělení poměrně značných příjmů ze staré šlapanické (Slapanicz) farnosti, z desátků filiálního kostela v Líšni (in Leschen), dále ze dvou šlapanických mlýnů a z vinice v Modřicích (CDMV, 189). A poněvadž zde byl kostel, je jisté, že se tu nacházel i hřbitov, což v té době ještě nebylo zdaleka pro každou ves běžné.“³² Jiřina a Ludvík Belcredi se domnívají, že Líšeň se stala jakýmsi centrem, protože do kostela docházeli obyvatelé sousedních vsí a byli zde i pohřbíváni. Poměrně velké množství lidí mělo za důsledek, že Líšeň ve 14. století náležela mezi větší a významnější obce.³³

---

²⁹BELCREDI, J. a L. BELCREDI. *Svatý Jan to vše viděl. Historie městyse Líšeň 1306–2006*. Brno: vlastním nákladem, 2006, s. 12. ISBN 980-239-7591-9.

³⁰Martin Kříž – amatérský speleolog (1927 – 1916).

³¹Ulice Klajdovská číslo 1050/28.

³²BELCREDI, J. a L. BELCREDI. *Svatý Jan to vše viděl. Historie městyse Líšeň 1306–2006*. Brno: vlastním nákladem, 2006, s. 29–30. ISBN 980-239-7591-9.

³³Tamtéž, s. 30.

O tři sta let později v roce 1630 byl zbudován místními občany kostelík Panny Marie „v háji třešňovém“. Proč v háji třešňovém se můžeme jen dohadovat, ale snad proto, že na vyvýšeném vrchu patřící do katastru obce Líšeň, byl vysázen třešňový sad. Kostelíček, jak ho místní obyvatelé libě zvou, byl považován našimi předky za jedno z nejkrásnějších míst na světě. Líšňáci ho považovali za symbol Líšně a byl opěvovaný v mnoho písních. „*V nedaleké od Brna Líšni jali se sbíratí p. nadučitel Fr. Mašíček a jeho syn Cyril, bohoslovec Brněnský a Líšenský p. farář P. Pavelka. Jest to věru zjev zvláštní, že Líšenský lid obchodní, zachoval dosud svůj původní ráz neporušený a své starodávné písně napořád v lásce chová. Vynikající zpěváci Líšensští jsou Matěj Šlof, Václav Traurych a stařenka Apologie Ruprechtová. Sbírká písní Líšenských jest velmi hojná; vybráno z ní zatím 139 písní.*“³⁴

Ze sbírky **Národní písně moravské v nově nasbírané** uvádíme píseň **Pod kostelíčkem tráva zelená** ve zkrácené verzi.

„*Pod kostelíčkem tráva zelená,
kráčela po ní Panna Maria,
kráčela po ní Panna Maria.
Maria spěchá do kostelíčka,
na prsa tiskne Svého Synáčka.
Maria klečí dlóho v kostele,
za všecke hříšníky oroduje.*“³⁵

K vrchu Kostelíčku se váže pověst, vyprávějící o majitelce líšeňského panství Elišce Bergerové, která vynikala láskou k poddaným lidem, přestože sama byla velice nešťastná. Porodila jediného syna, který byl však od narození slepý. „*Synáček rostl, ale oči, pěkné černé oči jako trnky, obestřeny byly temnotou. Šest roků minulo v tomto trápení a paní Eliška vzdala se vši naděje v uzdravení synkovo.*“³⁶ Jak pověst vypráví dál, při jedné z procházek paní Eliška se synem došla na vrch Kostelíček, kde se zjevila Panna Maria a její syn prohlédl. Z vděčnosti nechala vystavět kapli zasvěcenou matce Boží.

---

³⁴BARTOŠ, F. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889. s. VIII.

³⁵Tamtéž, s. 65.

³⁶ELPL, F. Třešňová alej líšeňská. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – spíž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938. s. 11.

Název Líšeň (původně Leština, Lesktno, Lešna, Lešno, Lišna)³⁷ nebo taky Leschzen je odvozen od jmenného tvaru přídavného jména líščen (lískový též háj, porost lísek).³⁸

Do roku 1520 spadala Líšeň pod vizovické panství. V roce 1628 Líšeň vlastnila Eliška Bergerová z Bergeru, rozená Kumrová.³⁹ Josef Kučera ve svých příspěvcích píše, „Významná kapitola života obyvatel tehdejší Líšně je spojena se jménem Elišky Bergové, majitelky líšeňského panství. Rody Pergů, Porgarů a později Bergů se na Moravu přistěhovaly, Eliška pocházela z větve chorvatské. Prodala panství tuřanské a šlapanické, aby vládla Líšni, Tvarožné a Sokolnicím.“⁴⁰ Po dobu sto let od roku 1714 drželi Líšeň potomci rytíře z Freienfelsu. V roce 1819 odkázal František z Freienfelsu líšeňské panství hraběti z Belcredi. Egbert hrabě z Belcredi byl přední český šlechtic na Moravě. Působil mimo jiné jako poslanec a předseda Matice moravské.⁴¹ S jeho jménem je spojováno skončení roboty v Líšni. „Po Egbertovi, zemřelém roku 1894, byl majitelem líšeňského panství Ludvík se syny Egbertem, Karlem, Jindřichem a Richardem. Po Ludvíkovi byl majorátním pánem Líšně příslušník duchovního stavu Egbert až do svého skonu v roce 1932.“⁴²

Po skončení druhé světové války bylo líšeňské panství zčásti rozparcelováno. „Na pozemcích v Líšni, okleštěných druhou pozemkovou reformou, hospodařil Ludvík Belcredi.“⁴³ Líšeňský zámek přešel i s celým líšeňským panstvím. Za dobu čtyřiceti let zámek zčásti zchátral, zachovala se zámecká kaple a kamenný sál, který do současné doby slouží jako svatební síň. Kamenný sál je vyzdoben dobovými freskami, benátskými zrcadly a lustry. Rokoková kamna vévodí celé místnosti a zachovala se do dnešní doby. Freskové malby, které jsou nově zrestaurované, vypodobňují císaře Karla VI., otce Marie Terezie. Barokní schodiště do zámecké kaple, je zdobeno

---

³⁷SLAVÍK, F. A. *Vlastivěda moravská. Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897. s. 176.

³⁸TRÁVNÍČEK, J. *Lidová slovesnost v Brně-Líšni v pramenech 19. a 20. století. Lidová próza*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Filosofická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: Michaela Soleiman pour Hashemi. s. 40.

³⁹SLAVÍK, F. A. *Vlastivěda moravská. Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897. s. 178.

⁴⁰KUČERA, J. *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997. s. 11–12.

⁴¹SLAVÍK, F. A. *Vlastivěda moravská, Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897. s. 178.

⁴²KUČERA, J. *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997. s. 20–21.

⁴³BELCREDI, L. *1000 let rodu Belcredi*. Brno: vlastním nákladem, 2010. s. 280. ISBN 978-80-254-7089-3.

plastikami, které znázorňují čtvero roční období. Jednou ze součástí Líšeňského zámku je starobylý park. „*Již několik set let tu stojí lípy, jilmy, kanadské duby, červené buky a aleje kaštanů. Kdysi byla u parku dobře pěstovaná zeleninová zahrada a rozsáhlé skleníky. Rybníček před ní připomínal zámecký pivovar.*“⁴⁴ Po roce 1989 přešlo líšeňské panství zpět do rukou dědice rodu Belcredi, Ludvíku.

3.2 LÍŠEŇ JAKO CENTRUM BRNĚNSKÉHO OBCHODU

V 19. století městečko proslulo jako sídlo trhovců a obchodníků. Líšeň byla známá po celém kraji jako zásobárna Brna. Stálý styk líšeňských rodáků s živým tržním ruchem je podněcoval k tomu, aby uplatnili také svoje obchodní nadání. Obchodníci z Líšně dodávali hlavně ovoce, které skladovali v hlubokých sklepích, dále drůbež, máslo a vejce. Pokud nemohli toto zboží dostat od domácích, zajížděli do sousedních vesnic a přinášeli je na brněnský trh. Jediné, co nepěstovali, byla zelenina, protože na její pěstování se muselo vynaložit mnoho času a práce.

Jaroslav Ondráček, starosta městyse Líšeň v monografii z roku 1938 napsal: „*Občané líšeňští uchovali si svoji starou svéráznost. Jsou proslulí a světoznámí obchodníci. Za obchodem putují do Štýrska, Srbska, Rumunska a Besarábie. Vydáváme tuto monografii, aby připomenuto bylo příštím pokolením, jak se kdysi Líšni žilo, přejeme si, aby vnikla všude tam, kam „Líšňáci“ za svým obchodem, ať již ovocem nebo látkami vnikli, a šířila tak známost o Líšni.*“⁴⁵ Před druhou světovou válkou byli Líšňáci proslulí široko daleko a jen málokdo nevěděl, kdo a odkud je Líšňák. Líšeňského obchodníka⁴⁶ poznal každý už z dálky jak podle typického kroje, tak i podle škrošně⁴⁷ na zádech. „*...jež se škrošnou na zádech šel nakupovati kuřata a slepice do světa. Zašel si často hodně daleko, třeba na moravské Slovácko nebo do hor ke Sloupu, Boskovicím a podobně. Takový obchodní výlet trval často i několik dní.*“⁴⁸

---

⁴⁴KUČERA, J.: *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997. s. 17.

⁴⁵ONDŘÁČEK, J. Úvod. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – špiž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938. s. 5.

⁴⁶Marie Gardavská, akademická malířka (1871 – 1937) malovala obrazy z lidového prostředí. V roce 1910 vyšla edice pohlednic, na kterých jsou vyobrazeny postavy Líšňáků. Viz. Příloha C.

⁴⁷Škrošna – podsada na nošení drůbeže. Má až tři přihrádky, každá přihrádka má dřevěnou podlahu. Posada má v rozích čtyři dřevěné kolmé sloupky. Obě boční a zadní strana jsou kruhovitě obepjaty několika vrbovými pruty. Na přední straně jsou vodorovné špruše a mezi nimi se vysouvá prkénko. V každé přihrádce je nádoba na vodu i na zrní.

⁴⁸ELPL, E. *Městečko Líšeň. Kroj, lidové zvyky a slavnosti*. Rukopis.

Do své druhé sbírky **Národní písně moravské** z roku 1889 František Bartoš zaznamenal píseň, a zmiňuje se o ni i František Elpl ve svém rukopise, která se vztahuje ke kurenčářovi⁴⁹ a k jeho nakupování drůbeže.

„Dó Líšňáci dó, zhũro dědinó,

jeden nese škrošno, drohé nese potno, třetí kabelo.

Dó Líšňáci dó, zhũro dědinó,

jeden křičí „kořat“, drohé křičí „kũzlat“, třetí „holobjat.“⁵⁰

Líšňačky a Líšňáci se svým těžkým nákladem docházeli denně do Brna. *„Líšňáci znají kus světa, jsou stále „mezi lidmi“, jsou h o v o r n í, v t i p n í a dovedou bez ostychu a dlouhých okolků zdvořile a slušně mluví s pánem nepánem; jejich „nevžene levko v kožocho do vode“. Rádi si zažertují a žertu rozumějí; ale žert nešetrný, uštěpačný umějí také náležitě odbýti.“⁵¹*

Odedávna byly známy líšeňské obchodnice⁵² se svými stánky na Zelném trhu a na Dominikánském náměstí v Brně. *„Nebyla to záviděňhodná činnost, zvlášt' když do Brna nevedla ani silnice a ony musely brzy ráno šlapat blátivou polní cestou s nůši na zádech, s nákladem vážícím nejednou padesát kilogramů.“⁵³* Líšňačky opatřily svým zákazníkům, co právě potřebovali, *„debe měle pro to kraj světa hit“*. Každý je hned poznal podle typického líšeňského kroje, nářečí, a jejich výmluvnosti a především podle putny.⁵⁴ *„Znakem Líšeňských obchodnic s ovocem, mlékem a vejci je „potna“, kterou nosí na zádech. Putna tato má dva „pante“, jimiž se ruce prostrčí a putna na záda zavěsí. Na hoře má putna ucho, za něj rukou zachytne, když putnu se záda sdělává. Putna je utážena „vobróčkama“⁵⁵ buď proutěnými nebo shotovenými z plechu železného nebo žlutého kovu.“⁵⁶*

Líšňačkám, které chodily na trh s putnou, se říkalo potnařke.⁵⁷ Líšeňským obchodnicím – škrošňařkám,⁵⁸ které prodávaly drůbež, se také říkávalo, že nosí na

---

⁴⁹Kurenčář – líšeňský obchodník s drůbeží.

⁵⁰ELPL, E. *Městečko Líšeň. Kroj, lidové zvyky a slavnosti*. Rukopis.

⁵¹BARTOŠ, F. a C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – vlastním nákladem, 1902. s. 85.

⁵²Marie Gardavská, akademická malířka (1871 – 1937) malovala obrazy z lidového prostředí. V roce 1910 vyšla edice pohlednic, na kterých jsou vyobrazeny postavy Líšňaček. Viz. Příloha C.

⁵³KUČERA, J. *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997. s. 30.

⁵⁴Putna – velká dřevěná nádoba na přepravování ovoce k prodeji. Nosila se na zádech.

⁵⁵Vobróčka – vrbové pruty spojující boční strany škrošně.

⁵⁶MAŠÍČEK, C. *Líšeň*. První znění monografie. Rukopis. s. 43.

⁵⁷Potnařka – líšeňská obchodnice s vejci, mlékem, ovocem.

⁵⁸Škrošňařka – líšeňská obchodnice s drůbeží.

zádech kazatelnu a kdo se jim chtěl vysmívat, zeptal se, kdy bude kázání. „*Tetičko, kdy pak bude v Líšni kázání?*“ *'E te, šelmo jedna!*“ odpověděla Líšňačka, postavila „škrošnu“ na silnici. *Byla tam hromádka kamení, a již fičelo kamení posměváčkovi do oken a sklo řinčelo. 'Včíl mně di žalovat!' Pak vzala škrošnu a kráčela dál, jak be netróbele.*⁵⁹ Škrošňařky zastrkávaly nakoupenou drůbež do přihrádek ve škrošni, nasypaly drůbeži do korytka zrní, zavěsily si škrošnu na záda a provolávajíc kráčely a nakupovaly dále. „*Občas škrošňařka musí také napojiti svůj ptačí orchestr. Tu postaví škrošnu, nalije do přihrádek na talířky vody, a „haž se ti mozekanzi zavlažijó v krko“, vylije vodu z talířků. Je-li po žních, někde za osadou na strnisku vypustí za škrošně „svó čeládko“, aby se popásla na strnisku, a obratně pak „te pisklóné“ schytá, postrká do škrošně a ubírá se dále.*“⁶⁰

Líšeňští obchodníci, kteří se zabývali prodejem a nákupem, ve velkém kupovali ovoce z celých alejí. Aby jim nebylo zboží na stromech rozkradeno, platili si hlídače, který kromě hlídání postupně trhal zralé ovoce a ukládal je pod stromy na hromady.

Starí Líšňáci obchodovali nejen drůbeží, ovocem a zvěřinou, ale byli proslulí i prodejem a chovem vepřů. Po železnici z Uher do Brna přepravovali stáda vepřového dobytka nebo je hnali známými cestami do Líšně. Rozdělená stáda svěřili spolehlivým honcům – hoňákům, kteří hnali vepře – bagouny od osady k osadě. Do tohoto prodeje se zapojovali dva až tři větší majitelé kapitálu. Ve vesnicích už na bogoňkáře čekali, aby si mohli vybrat ze stáda toho nejlepšího. „*V Líšni se jejich prodej obvykle soustředil na Příhonech, kam si chodili vybírat domkaři i hospodáři, jeden nebo dva kusy. Zásadou při kupu bylo, že vagonkář musel zákazníkovi peníze vrátit, jestliže do čtrnácti dnů prase uhynulo.*“⁶¹ Takový obchod s vepří byl pro líšeňské obchodníky velice výnosný, přestože skýtal pro honce velké nepohodlí. Nebylo snadné udržet vepře ve stádu a honci byli nuceni nocovat v lese. Taková cesta z Uher do Líšně se konala dvakrát ročně na jaře a na podzim. Cesta na Moravu trvala tři, čtyři i pět měsíců.⁶²

---

⁵⁹MAŠÍČEK, C. *Líšeň*. První znění monografie. Rukopis, s. 35.

⁶⁰BARTOŠ, F a C. MAŠÍČEK. *Moravská svatba. Líšeň. Deset rozprav lidopisných*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše a Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007. s. 15. ISBN 978-80-86886-24-4.

⁶¹KUČERA, J.: *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997. s. 36.

⁶²Tamtéž, s. 37.

3.3 LIŠEŇ VE VZPOMÍNKÁCH VYPRAVĚČŮ

Brněnská historička Milena Flodrová⁶³ v knize **Moje vzpomínka na Zelný trh** předkládá autentické vzpomínky na obyvatele Líšně, v takové podobě, jak je autoři napsali. Kniha obsahuje cyklus vzpomínek na „břicho Brna“ – na Zelný trh, kde převážně Líšňačky prodávaly své zboží. V úvodu knihy vzpomíná na Zelný trh, který tak proslavily Líšňačky: „... jejich zpěvné nabídky čerstvého a chutného ovoce, másla, zeleniny či drůbeže kdysi tak okouzlovaly i Leoše Janáčka, že si jejich průpovídky rád během trhu zaznamenával přímo v notách.“⁶⁴

Motivem pro vznik knihy byla snaha o ozvláštnění a oživení dějin, druhým a neméně důležitým důvodem bylo vlastenectví a příslušnost k místu, které máme rádi, jak je uvedeno v závěru knihy. Z cyklu vzpomínek uvádíme příspěvek paní Ireny Jindrové z Brna, která si vzpomíná na Líšňačky a jejich nářečí: „... ano paničko z Líšně. Su toť už před šestó. Takové ringle ste eště nejedla paničko. Kupte si kilo... Pod' kup si ringle synku. Takové nikde nemajó jak na Zeleném rynku...“⁶⁵ Paní Renata Vránová také popisuje vzpomínku na líšeňské obchodnice: „Jedna z mnohých vzpomínek mojí maminky, které by bylo dnes 92 roků, je ta ze Zelného trhu. Za 1. republiky prodávaly na Zelném trhu také „babky Líšňačky“ ovoce, zeleninu, husy, kachny, slepice, králíky – i živé, máslo, sádlo. Nakupovat tam chodily paničky i služebné. Na každou zákaznici babky Líšňačky volaly: „Milostpaní, dó sem a ochutnají!“⁶⁶

Pan Jožka Štětina z Brna poslal brněnské redakci deníku Rovnost, kde redaktoři články shromažďovali, svůj příspěvek s názvem **Úsměvy Zeleného rynku**. Ve své vzpomínce popisuje jadrnou mluvu Líšňaček. Příklad je uveden ve zkrácené verzi: „Do Líšně de nuvá dráha, jedenkrát sto tisíc stála. Líšňáci se radujó, jak te voze šibujó.“⁶⁷ Popisuje krásný dialog mezi průvodčím vlaku a Líšňačkou, která jde se štrošná na zádech velmi časně ráno prodávat drůbež do Brna. „'Teta', volá na ni průvodčí

---

⁶³Milena Flodrová – (nar. 24.1.1935, Hranice na Moravě), historička, spisovatelka, propagátorka brněnské historie.

⁶⁴FLODROVÁ, M. Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 20.

⁶⁵JINDROVÁ, I. Po letech. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 32.

⁶⁶VRÁNOVÁ, R. Vzpomínka na Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 35.

⁶⁷ŠTĚTINA, J. Úsměvy Zeleného rynku. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 41.

*z projíždějícího vláčku, 'pojd'te, my vás svezem'. 'Děkuju pěkně, synáčku,' odmítá trhovkyně, 'ale dneska hrozně pospíchám, aby mně někdo nezabral místo.'*⁶⁸

Vzpomínka paní Anny Šmardové z Brna, která se vztahuje k Líšňáčkám s jejich typickou putno. Vzpomíná si, že nosily z černovického nádraží, plnou putno pomerančů. Na Zelňáku roztáhly čistou plachtu, vysypaly na ni pomeranče, některé rozkrájely, aby bylo možno ochutnat. Jeden pomeranč stál padesát haléřů.⁶⁹

---

⁶⁸ŠTĚTINA, J. Úsměvy Zelného rynku. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 41.

⁶⁹ŠMARDOVÁ, A. Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003. s. 54.

4 VÝZNAMNÍ SBĚRATELÉ A JEJICH DÍLO

Terénním sběrem lidových písní, zvyků, obyčejů, pohádek Brněnska se zabývalo mnoho osobností ať už líšeňských rodáků tak i moravských etnografů.

František Bartoš – národopisec, sběratel, pedagog, jazykovědec. Narodil se 16. 3. 1837 v Mladcové u Zlína. Vystudoval český jazyk na německém gymnáziu v Olomouci. Přispíval do Časopisu Matice moravské.⁷⁰ Působil jako profesor na českém gymnáziu v Brně, posléze v roce 1886 byl jmenován ředitelem škol „Vesnických“. O dva roky později vydal knihu **Naše děti**. „*Hned po vydání Našich dětí r. 1888 dostalo mi se hojně pěkných a zajímavých doplňkův od rozličných přispívatelů; nejvíce od velezasloužilého spolupracovníka mého v. p. Cyrila Mašička, nyní faráře v Krásné u Jimramova (z Líšně), potom od pana Ed. Pecka, nadučitele v Domažlicích na Přerovsku (z Vyzovska), sl. A. Vrbové v Přerově, p. Jana Večeře, učitele v Kamenici na Jihlavsku a j.*“⁷¹ Spolupracoval s Leošem Janáčkem na vydání **Kytice z národních písní moravských, slovenských i českých**. Mezi jeho další jeho publikace patří **Moravský lid, Moravská svatba, Národní písň moravské**.⁷² Zemřel 11. června 1906 v Mladcové.⁷³

MUDr. František Elpl – lékař, sběratel. Narodil se 10. února 1870 v Líšni jako nejstarší dítě zámožného sedláka Eduarda Elpla a jeho ženy Josefy. Měl tři mladší sourozence (bratra Eduarda – řídící učitel, kronikář, spisovatel, sestry Rosu a Amálii). František Elpl studoval na českém gymnáziu v Brně, pak v Praze na medicíně, stal se zubním lékařem. Se ženou Aloisíí Maříkovou se usadil v Brně a otevřel si zubní ordinaci. Psal články do odborných časopisů, drobné beletristické práce uveřejňoval v časopisech Obzor a Morava. Jeho největší dílo **Řada pohádek a pověstí nasbíraných v Líšni u Brna na Moravě**, vyšlo až po jeho smrti roku 1904.⁷⁴

Leoš Janáček – hudební skladatel, sběratel, folklorista, pedagog. Narodil se 3. července 1854 v Hukvaldech v rodině řídícího učitele. Věnoval se studiu hudby

⁷⁰Časopis Matice moravské založen roku 1869.

⁷¹BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd.. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. s. 3. ISBN 80-86886-06-9.

⁷²Vydány v letech 1882, 1889, 1899–1901. Shromážděno téměř 500 písní.

⁷³TRÁVNÍČEK, J. *Lidová slovesnost v Brně-Líšni v pramenech 19. a 20. století. Lidová próza*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Filosofická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: Michaela Soleiman pour Hashemi. s. 32.

⁷⁴Tamtéž, s. 35.

na varhanické škole v Praze, Lipsku a ve Vídni. Působil jako pedagog na učitelském ústavu v Brně, později se stal jejím ředitelem. Věnoval se dlouhodobě teoretickému studiu moravské lidové hudby a sběru lidových písní a tanců. Od poloviny 80. let 19. století do počátku 20. století spolupracoval s Františkem Bartošem. Ve svých dílech využíval melodickou stránku živě mluveného jazyka (výkřiky, volání, smích, pláč, zvuky z přírody). Tímto netradičním přístupem se stal zakladatelem moderního pojetí hudby. Kromě děl symfonických a balad složil devět oper. Zemřel v Ostravě 12. srpna 1928, pohřben je v Brně.⁷⁵

Cyril Mašíček – sběratel lidových písní, obřadů, říkadla a zvyků. Narodil se 24. prosince 1868 v Ořechově u Brna. Vystudoval teologii, stal se kaplanem v Líšni. Pod vlivem svého otce začal sbírat v Líšni ústní slovesnost. Zapsal celkem tři sta lidových písní, které odevzdal F. Bartošovi. Spolupracoval s Leošem Janáčkem, kterému zapisoval nápěvky. Zemřel 13. června 1929.⁷⁶

4.1 LÍŠEŇSKÝ RODÁK A SBĚRATEL FRANTIŠEK SVOBODA

František Svoboda – sběratel a organizátor kulturního života. Narodil se 27. března 1883 v Líšni v rodině sádraře a textilního dělníka Jakuba Svobody a jeho ženy Anny. Studoval obchodní školu v Brně a třicet let pracoval jako úředník zemského výboru. Od mládí ze zájmu zapisoval písně, zvyky, říkadla, obyčeje a tance. Jeho sběratelská činnost trvala více než půl století. Působil jako sbormistr mužského sboru a dirigent kůru líšeňského kostela. Byl vynikajícím tanečníkem a zpěvákem, hrál na housle a křídlovku, organizoval lidové slavnosti a veselice.⁷⁷ Ve svém rodišti zapsal více než 1730 písní, přes 70 tanců, dále zvyky dožínkové, svatební, žertovné, ostatkové a hodové. Ve svých sbírkách uvádí vždy původ a informátora (vypravěče, zpěváka,

---

⁷⁵TRÁVNÍČEK, J. *Lidová slovesnost v Brně-Líšni v pramenech 19. a 20. století. Lidová próza*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Filosofická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: Michaela Soleiman pour Hashemi. s. 35.

⁷⁶JELÍNKOVÁ, Z. *Lidový tanec v Brně a na Brněnsku v pramenech 19. století*. Brno: Městské kulturní středisko S.K.Neumanna, 1980. s. 61–62. Metodický materiál pro potřeby vedoucích a instruktorů souborů lidových písní a tanců.

⁷⁷Informace z vyprávění svého otce poskytla sběratelova pravnučka Alena Kučerová rozená Houbalová (nar. 1974, Líšeň).

tanečníka).⁷⁸ Tiskem vydal **Lidové tance z Líšně** s teoretickým úvodem, který končí slovy: „*Předkládám toto dílo veřejnosti jako památku po našich předcích, kterou je třeba uchovat generacím příští. Je to pozůstatek bohaté kulturní tradice staré Líšně a ukázka jejího pestrého života v minulosti. ...a zejména město Brno, jehož částí je Líšeň, nalezne v těchto tancích svůj vlastní bohatý krajinský materiál taneční, kterým se tento kraj důstojně přiřadí i v oboru lidové umělecké tvořivosti k ostatním oblastem naší vlasti. K umělecké lidové tvořivosti mějme kladný postoj, uvádějme ji v život a važme si jí, neboť je hodnotným přínosem ke kultuře dneška. Na jejích zdravých základech, vytvořených lidem, stavme a budujme dál.*“⁷⁹ František Svoboda věnuje tuto knihu své milované obci, jak sám na konci knihy uvádí. „*Své milé rodné Líšni věnuje František Svoboda.*“⁸⁰ Jako ukázkou v práci uvádíme píseň s názvem „Líšni!“, kterou autor zařadil na první stranu své sbírky.

*„Aj, te Líšničko, má milá, říkám si to tolikrát,
proč já ti mám má Líšničko, proč já ti mám toli rád!?
Te seš naša kolíbečka, mládí sme v ní prožili,
a v tobě se, má Líšničko, a v tobě se těšili.
Me ti věrní zvonaneme, hať z nás ješče radost' máš,
a šak te nás naposlede ve své zemi pochuváš.“⁸¹
Zemřel 19. února 1962 a je pohřben v Líšni.⁸²*

---

⁷⁸TRÁVNÍČEK, J. *Národopisný soubor Líšňáci*. Brno: 2005. s. 11–12. Publikace byla vydána za podpory ÚMČ Brno – Líšeň a statutárního města Brna.

⁷⁹SVOBADA, F. *Lidové písně z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s.20.

⁸⁰Tamtéž, s. 20.

⁸¹Tamtéž, s. 7.

⁸²Informace poskytl (zejména o rodinných poměrech) sběratelův vnuk pan Antonín Houbal (nar. 1945, Líšeň).

5 LÍŠEŇ V DÍLECH SPISOVATELŮ

5.1 VILÉM A ALOIS MRŠTÍKOVÉ

Obec Líšeň a Líšňačky se objevují v dílech autorů jako např. v knize **Rok na vsi**. Viléma a Aloise Mrštíkovi inspiroval specifický a osobnostní projev obyvatel Líšně, jejich obchodní aktivity, kterými proslavili domovskou obec až za hranice Moravy. V románové kronice výstižně charakterizovali soudobou Líšeň a její obyvatele. „*Co snad světem stojí svět – a na různých jeho končinách první se vyvinuli lidé s příbytky, obchody a sdruženými zájmy – s ním a na něm stála a stojí dodnes světoznámá Líšeň. Ještě snad nebylo ani Brna, nebylo Moravy a nebylo snad ani Evropy – a Líšeň už tu byla – do světa vysílala ženy a své dcery, matky své a syny, aby poskupovali všechny třešně a kůzlata, všechny husy a kuřata, kdekeré vejce, kdejakého zajíce i koroptve, a všechno ovoce a všechno bohatství přírody posnášeli tam do věhlasné Líšně, rozložené pod Pindulkou jako stračí hnízdo.*“⁸³

Nepřesnost či neznalost líšeňského nářečí v této románové kronice najdeme v nepřesnosti označení koše, ve kterém líšeňští obchodníci přepravovali drůbež (záměna pojmů škrošňa – krosna).

„*Zpod kukly, stínící osmahlý obličej, svítí ostrý, dobře vyzkoušený zrak... Znalost lidí i výsměvná lstivost bytosti povýšené svou sociální hodnotou nade všechny jiné stvůry hledí jí z baziliščích očí. Nic jí není tajno, nic pro ni není, čemu by se mohla divit, čím by se dala překvapit; s jistotou a znalostí všeobsáhlých věcí i lidí kráčí se svou krosnou*⁸⁴ *na zádech, nedbajíc ústrků, svízelů, osudných ran.*“⁸⁵ Uvedená citace vykresluje Líšňačky jako osoby zlé snad i s nadpřirozenými schopnostmi.

Bratři Mrštíkové popsali vyjadřování Líšňaček v **Kronice moravské dědiny**: „*Strašný je její jazyk – bodavý a ostrý, jak pazour kočky vždy připravený její vtip. S bystrotou vždy pohotově odsekne na každé slovo – jazykem jak břitva nabroušeným mečem přetne každému i nejzchytralejší úmysl. Tu jak šelma úlisná, tam zas jak ježek do sebe*

⁸³MRŠTÍK, A. a V. MRŠTÍK. *Rok na vsi. Kronika moravské dědiny*. I. díl. Praha: Československý spisovatel, 1950. s. 200–201.

⁸⁴Mrštíkové uvádějí slovo krosna, v líšeňském nářečí je správný výraz škrošňa.

⁸⁵MRŠTÍK, A. a V. MRŠTÍK. *Rok na vsi. Kronika moravské dědiny*. I. díl. Praha: Československý spisovatel, 1950. s. 201.

schoulená a zas rázná a přímá, ozbrojena pravdou očitého světa poznání, rozsáhlých zkušeností, nepředvídaných u jiných důvodů, poráží své nepřátelské vojsko v partyzánské vojně obchodu – neznajíc porážky – bez lítosti běžných ztrát vítězíc téměř napořád.“⁸⁶

5.2 RUDOLF TĚSNOHLÍDEK

Rudolf Těsnohlídek ve své knize **Liška Bystrouška** vystihl typické líšeňské nářečí. Jako příklad je uveden monolog Líšňáka Hypolita Harašty vracejícího se z trhu ve zkrácené verzi: „*Pozastavil se, vydechl zhluboka a spustil si starodávnou:*

*'Dež sem vandroval,
mozeka hrála,
moja znejmilejší,
z vokna kókala'.*

Vypadal jako každý jiný člověk z těch, co znala, pouze starou rakouskou vojenskou čepici viděla poprvé. Pozoruhodnější byl náklad, který muž vlekl na zádech v nůši. Bylo tu několik kačen a slípek, které připitomělé zvědavostí dívaly se na svět kolem.“⁸⁷

„Líšeňský občan a liška za bílého dne jsou totiž, jak se ostatně samo sebou rozumí, úhlavními nepřáteli, protože jsou oba živi z drůbeže. Kdyby líšeňský občan měl čtyři tlapy a prut, vyrovnal by se úplně lišce, protože čenich má ostrý a vyslídí drůbež všude. Haž totu bodo vekládat důma staré, zeptá se v té raně: 'Kolíks vepil, Hypolite?' To mně bohda nehověří, že be liška před líšeňským sósedem z Bodína nehotekla.“⁸⁸ Zvučné a jadrné líšeňské nářečí Rudolf Těsnohlídek vystihl a zaznamenal v jeho plné kráse. Spisovatel zakomponoval do své knihy dlouhý monolog Líšňáka Hypolity Harašty, kde se jadrná líšeňština odráží i v charakteru jeho osoby. „*'Vopité přece néso. Jedna, dvě, tři stopečke šlihovice, jeden, dva samečke režné, to je na mě málo'.* Jasně viděl v duchu svoje stavení v obchodní čtvrti líšeňské, jasně si představil svoji manželku v její veškeré hrůze a výmluvnosti.“⁸⁹ Ráznost, výmluvnost a ostrý jazyk, tak typické vlastnosti

---

⁸⁶MRŠTÍK, A. a V. MRŠTÍK. *Rok na vsi. Kronika moravské dědiny*. I. díl. Praha: Československý spisovatel, 1950, s. 202.

⁸⁷TĚSNOHLÍDEK, R. *Liška Bystrouška*. 10. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1980. s. 143.

⁸⁸Tamtéž, s. 144.

⁸⁹Tamtéž, s. 144.

Líšňaček, vkládá do úst Rudolf Těsnohlídek ženě Hypolita Harašty Apoleně. „*Bojijó se hí komisaři, policajti, já, jen vona se nebojí nikeho. Hani naše strane nee. Když jsme vlůni dělale mělo skrzevá to drahoto a vyklókle jsme hezkých pár krámů, nepostavila se vona jak rafija na dvanácti? Neřekla aji vona sódroho včilěšímu podmistrovi: 'Nehuč, te držkálo, a sep vocád!'*”? Neřekla nám vona všem ostatním, jak jsme stále v kopě: *'Běžte dům, žebroto, naháli nehomejvaní!'*“⁹⁰ Autor dále popisuje, jak velký respekt ze své ženy Hypolita má, jak se obává jejího hněvu, ale současně ji ve svém monologu mile oslovuje: „*Pólinko, já ti viděl, liško doprostřed ceste!'*” Nedá vona mně za to *po gembě? Nezačne vona křičet, nedělé pré si ze mne, vlastní žene, řádné matke sedmi dětí, hlupáka. Já bodo mlčet a rači to liško sproženo. A heši jo slošně zpražím, pak se teprv můžu pochlobit. Tak, Hypolite, nůšo důle, ščagél do roke, ha na ňu!*“⁹¹

5.3 FRANTIŠEK BARTOŠ

V knize **Naše děti** se František Bartoš zaměřil na moravské zvyky dětí, na jejich hry, říkadla a popěvky. Uvádí v ní nasbírané hádanky počtářské, které přinášely zábavu i zamyšlení jak dětem, tak i dospělým. Jsou to většinou rovnice o jedné neznámé, jež se řešily z hlavy. Např.:

„*Stojí v poli devět holí,
na každé holi devět kabelí,
v každé kabeli devět koček,
každá kočka devět mladých,
kolik koček dohromady?*“⁹²

Oblíbenou hrou dětí byly jazykolamy a řečnické vratky.⁹³ Sběratel uvádí ve své knize tyto příklady: „*oko, krk, cep, kus, srp, luk, kabát; ani vína; umírá má rýmu; letí*

⁹⁰TĚSNOHLÍDEK, R. *Liška Bystrouška*. 10. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1980. s. 148.

⁹¹Tamtéž, s. 148.

⁹²BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd. Zlín:Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. s. 152. ISBN 80-86886-06-9. 8 ½ (půl devátá)

⁹³KRAUS, J. a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. s. 588. ISBN 80-200-1351-2. Vratka – palindrom – slovo, věta nebo verš, jejichž znění se při čtení od konce nemění nebo alespoň zůstává smysluplné.

pán na pytel; seno nes; na mezi duch; zeman letěl po kázání na zákop, na mez; dar mámení nemám rád; kobyla má malý bok. ⁹⁴

František Bartoš podotýká, že náměty k rozmanitým říkadlům, básničkám a písním poskytuje vedle přírody hlavně společnost dětí jak mezi sebou tak i lidí dospělých. Nelze přísně posuzovat jejich veršování podle zákonů formální estetiky, protože se jedná ještě o malé hravé děti, které se teprve vyvíjejí, ale určitě je to pro budoucí básníky velmi dobrá škola. ⁹⁵

*„Jedna dvě, baba jde,
jedna dvě tři, baba šetří,
jedna dvě tři čtyry, baba šetří slivy,
jedna dvě tři čtyry pět, baba šetří med,
jedna dvě tři čtyry pět šest, baba seká klest,
jedna dvě tři čtyry pět šest sedum, baba běží před dům,
jedna dvě tři čtyry pět šest sedum osum, baba klepe kosu,
jedna dvě tři čtyry pět šest sedum osum devět, babu sežral medvěd.* ⁹⁶

Sběratel František Bartoš ve své publikaci dále uvádí příklady, kdy malé děti si samy vymyslí říkadla a rýmovačky. Používají svůj svérázný zkomolený jazyk, slova cizí, německá, latinská. V říkadlech se odráží dětská bujná fantazie a obrazotvornost. ⁹⁷

V práci jako příklad je uvedeno dětské zaříkávadlo a rozpočítadlo.

„Jendě, dvendě, Třince, adě, padě, sokva, bokva, otrlec, palec, muzika, tanec, sekera, nátur, kobyli nátur, baran žduc.“

„An don, dydyon, cive kopion, ana vaka, levá roka, ten líšenský zvon.“ ⁹⁸

V dětských říkadlech se dochovaly i historické vzpomínky. Dialektolog František Bartoš v knize **Naše děti** uvádí, jak líšeňské děti vzpomínají na pobyt Francouzů na Moravě. *„Hde pak só Francózi? V Podoló v rathózi. Co pak tam dělajó? Hijó, pijó, a dež se nahijó, tak pomaširojó do svý země.“* ⁹⁹

Ve své další publikaci s názvem **Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární**, která vyšla v roce 1885, František Bartoš také píše o napoleonských bitvách

---

⁹⁴BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. s. 154. ISBN 80-86886-06-9.

⁹⁵Tamtéž, s. 84.

⁹⁶Tamtéž, s. 85.

⁹⁷Tamtéž, s. 86.

⁹⁸Tamtéž, s. 86.

⁹⁹Tamtéž, s. 102.

z pohledu moravského hospodáře. „*O pobytě Francouzů na Moravě lid náš posud zachoval vzpomínky, nezvaným těm hostem nepřilíš lichotné. Mlsným hubám francouzským nebyla věc možná vyhověti; kde jaký byl „pulard“, všecky pojedli, a jiné jídlo jim hrubě nechutnalo.*“¹⁰⁰ Sběratel popisuje nesnáze sedláků s francouzskými vojáky, jejich nenasytnost a vybíravost v jídle. Nebylo jim pochuti jíst typickou stravu moravských sedláků, jako jsou jitrnice a vepřové maso, žádali si k obědu drůbež. Moravské víno jim nebylo vhod, dožadovali se starých těžkých vín. Na noc vyháněli hospodáře s hospodyní z vlastního statku, aby mohli přenocovat v jejich ložnicích. Kradli osobní majetek jak sedlákům, tak i těžce naspořené peníze čeládce.¹⁰¹ Na téma jejich bezostyšné rozpínavosti složil moravský lid píseň, kterou František Bartoš zaznamenal. V práci je uvedena její zkrácená část.

*„Ach můj milý krajane,
Upřímný Moravane,
Slyším tvoje naříkání,
Z hlavy tvých vlasů trhání,
Naříkáš velmi tuze,
Trp, jen Bůh ti pomůže.
Ptám se tě na příčinu,
Dáváš Francouzům vinu,
Že's od nich tuze soužený,
Ani nemáš odlehčení,
Tvá žena i s čeledí
Moc trpěti musejí.“*¹⁰²

---

¹⁰⁰BARTOŠ, F. *Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. s. 271. ISBN 80-239-2118-5.

¹⁰¹Tamtéž, s. 271.

¹⁰²Tamtéž, s. 272.

6 KULTURNÍ ATMOSFÉRA

O lidových sešlostech se zmiňuje v předmluvě své knihy **Lidové tance z Líšně** líšeňský rodák František Svoboda. „*Jsou to RODINNÉ BESEDY v chalupách. V nich se scházeli přátelé a známí, aby ukájeli v ústraní a sami mezi sebou touhu vybit se v zálibě zpěvu, tance, pohádek, anekdot apod. V těchto „besedách“ vynikali jednotlivci s dobrou pamětí a schopností pěveckou či taneční nebo hudební. Kromě zpěváků a tanečníků působili tu výborní deklamátoři, jako byl Vincek Stařík, povídkáři a anekdotáři typu Martinka Šika a Jana Petrčky, kteří dovedli bavit celé dny a noci nevyčerpatelnou zásobárnou v těchto oborech.*“¹⁰³ Líšňáci vždy rádi zpívali a sami si i písně tvořili.

V pozůstalosti líšeňského rodáka Františka Svobody se zachovaly líšeňské písně, jedna s názvem „Selská“ je uvedena v plném znění.

*„Zatoč se mně, galánečko, na dobró noc dokola,
a já se ti nezatočím, já mosím hít do pola,
do polečka širýho, nevidět tam žádnýho,
jenom ftáčka, sokoláčka, Pána Boha samého.“*¹⁰⁴

Nejen, že se při besedách tancovalo a zpívaly se písně, ale vzpomínalo se i na to, co se za celý rok v obci událo, na dobu dávno minulou a na proslulé líšeňské jarmarky a trhy, které bývávaly příležitostí k hlučným zábavám a radovánkám. Všem na mysl přišla i vzpomínka na zemřelé předky, na tetky a strejce, ale i na přespolní. Na sousedských besedách se venkovský lid bavil i hádankami. „*Hádky prostonárodní, nehledíc ani ke skutečné ceně básnické mnohých z nich, poskytují mládeži nejušlechtlejší zábavy a jsou výborným cvičivem její soudnosti.*“¹⁰⁵ Od dospělých a dospívající mládeže přebíraly hádky malé děti, které se jimi mezi sebou škádlily.

V práci uvádíme příklady dětských hádanek.

*„Stařeček stojí před pecó, kolena se mu drkocá.“*¹⁰⁶
*„Je chlívček plný prasáteček a nemá nikde dvéřeček.“*¹⁰⁷

---

¹⁰³ SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 18.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 59.

¹⁰⁵ BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. s. 124. ISBN 80-86886-06-9

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 152. Hrnc s vroucí vodou.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 126. Dýně.

„Spadla plachta s hůry, roztrhla se v půly,
žádá švadlenami nezašije.“¹⁰⁸

„Čtyrky nožky, dva trnožky, v zimě běží, v létě leží.“¹⁰⁹

V Líšni byli vynikající hudebníci, zpěváci i vypravěči, kteří se scházeli na besedách. Líšeňští vypravěči byli charakterističtí nejenom tím, že uměli bravurně vyprávět, ale i svým ostrým jazykem. Uměli zesměšnit i sebe sama. Žertovnou lidovou píseň zaznamenal ve sbírce **Národní písně moravské** sběratel František Bartoš. To dokládá text následující písně:

„Bél tě před časem mládenec jeden,
hodělál sobě z kódele boben
a z mrkvy hosličke,
z řepe cembál, –
ten pěkně břinkál, –
z cebole poličke:
divte se lidičke!“¹¹⁰

Společenské besedy se převážně konaly v místní hospodě. Po večeři, po setmění se scházela hojná společnost na posezenou. Sousedé se už dopředu těšili na rozmluvu s blízkými přáteli, ale také na kořalku od hospodského.¹¹¹ „Hovor rozproudil se brzy plným tokem, začalo se o tom i onom, až došlo na pohádky, jež každou zimu znovu a znovu se opakovaly, vždy stejně milý jsouce mladým starým. Posud se ještě pohádky za dlouhých zimních večerů na besedách a po hospodách vypravují, a naivní vnímavost i dětinná víra v pravdivost příběhů pohádkových posud v lidu neutuchla.“¹¹²

Vyprávěly se zde příhody ze starých časů a živě se diskutovalo o společenském dění v obci. Při vyprávění příběhů účastníci napjatě poslouchali vypravěče. V jeho odmlce následovala živá výměna názorů, probíhaly živé rozhovory sousedů o tématu jeho příběhu.¹¹³ „S pohádek besedníci přecházivali pravidelně na duchy a strašidla,

---

¹⁰⁸BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. s. 136. ISBN 80-86886-06-9. Pavučina.

¹⁰⁹Tamtéž, s. 139. Sáně.

¹¹⁰BARTOŠ, F. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889. s. 394.

¹¹¹BARTOŠ, F. *Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. s. 135. ISBN 80-239-2118-5.

¹¹²Tamtéž, s. 135–136.

¹¹³Tamtéž, s. 136.

jimž v noci, jmenovitě v čas adventní, jež se hemžilo. Každý věděl něco vypravovati, a tytéž historky vypravovaly se rok od roku.“¹¹⁴

Líšeň je bohatou zásobárnou lidové tvorby jak v hudbě tak i písních, tancích a zvycích. O lidových projevech líšeňských občanů píše v úvodu knihy **Lidové tance z Líšně** František Svoboda. „*A zejména v lidové umělecké tvořivosti je Líšeň krásnou ukázkou a dokladem zajímavého života Líšňáků, kteří tu žili přísným tradičním životem. To dokazují všechny ty poklady lidového umění trvalé krásy i ceny, jako jsou: domovní malůvky, výšivky, krajky, jakož i krásné výtvary slovesné v lidovém mudrosloví: říkanky, dětské hry, anekdoty, pohádky a pověsti, pořekadla a přísloví, hádanky a pranostiky, k čemuž se řadí i výtvary hudební: lidové písně, tance a výkony reprodukčně hudební.*“¹¹⁵

---

¹¹⁴BARTOŠ, F. *Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. s. 136–137. ISBN 80-239-2118-5.

¹¹⁵SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 8.

7 NÁŘEČÍ A JEHO PROJEVY

7.1 LÍŠEŇSKÉ NÁŘEČÍ – LÍŠEŇŠTINA

Líšeň si do sedmdesátých let 20. století udržela původní nářečí zejména ve starších generacích. Líšeňština se podobá nářečí hanáckému s příměsí horáctiny, lze-li o líšeňštině mluvit jako o podhoráckém podřečí, a má mnoho svých místních zvláštností.¹¹⁶

František Elpl uvádí zajímavé jazykové postřehy v jednom ze svých článků: *„Líšňák nemluví ani tak ze široka jako Hanák, ani tak z tenka jako Slovák. Jeho řeč plyne tak prostředkem. ...V Líšni se nechodí přes „kupec“ ke kopcovi, nýbrž přes kopeček ke kupcovi. Líšňáci nedělají si nic z toho, že mluví podobně jako v té dědině, kde „hovázali ancikrista ho potýnke ho hocha a von se jim hotrhl a hotekl,“ nýbrž vycházejí klidně „na holic“, a matka, která učí kloučka čapat, napomíná jej „habe dal pozor a nehoderel se negde vo kameň.“ „'Kdes byl?'“ zní Líšňákům tuze pansky. Jak se má vlastně říkat, na to mají hned delší rozmluvu. „'Bel's tam? Bel. Co's tam jedl? Kchel. Bel dobré? Bel'. Místo krátké odpovědi „ne“ ví Líšňák odpovědí hned několik: „'Ale gde! Gde pak! To be ješče scházelo! Ale di! Co ti napadá!'“¹¹⁷*

Sběratel František Bartoš uvádí některé příklady živé líšeňské mluvy. *„Dó sem, mlad'óčké, kópijó si!“ – „'Slečinko, dó sem, veberó si!“ – „'Milostpaní, dó si vebrat, dám him laceno!“* Kupci se zastavují a ovocnářka vychvaluje ovoce: *„'Kópijó! Hroške só jak potra! Kadlátke slad'ónký jak med! Broskve se jen rozplení! Vořeche só jak mandle! Hrozne jak cibébe!“* atd. Zdá-li se kupujícímu ovoce drahé, říkají: *„'Nemůžo dat, došenko, víc!“ – „'Zla'óčká, nihde víc nedostanó!“ – „'Laciněji nemůžo dat!“¹¹⁸*

V další své knize **Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární** se František Bartoš zmiňuje o lidovém nářečí, vysvětluje dialektické zvláštnosti pojmenování příslušníků obcí na Brněnsku. *„V dědinách v okolí Brněnském sprostějším buchtám říkají „bacóche“, a poněvadž tyto bacóche donášejí dělníkům do továren*

¹¹⁶ SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 8.

¹¹⁷ ELPL, F. Obyvatelé. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – špiž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938. s. 12.

¹¹⁸ BARTOŠ, F. a C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – nákladem vlastním, 1902. s. 12.

*Brněnských, přezdívá se jim tu bacócháři. V Horákově, co dobrého a vynikajícího, to všecko je samec. I o sobě říkají: 'Me sme samci.'*¹¹⁹

7.2 VLIV GENERACÍ NA PŮVODNÍ NÁŘEČÍ

Marie Krčmová, přední česká lingvistka a bohemistka, konstatuje: „*Tradiční nářečí slouží pravidelně k jazykovému stylu příslušníků téže sociální skupiny (od majetkových rozdílů uvnitř vesnic lze odhlídnout), sociální struktura města, i toho drobného, je však daleko složitější a v jazykovém chování jednotlivých vrstev i v jejich kontaktu s jinými podobami národního jazyka prokazatelné rozdíly jsou (řemeslníci, vrstva inteligence apod.)*“¹²⁰ Krčmová, autorka knihy **Běžně mluvený jazyk v Brně**, usuzuje, že mluvu obyvatelstva, a to jak měst, tak i vesnic, formuje sociální stránka společnosti. Zdůrazňuje, že zatímco v obcích užívají tradiční nářečí rodáci, jak mladí lidé, tak i starší generace, nejen mezi sebou, ale i uvnitř společnosti. Ve městech však starší generace používá už jen hovorovou češtinu. Krčmová dále uvádí, že nelze vymezit pojem městská mluva pro obec s městským statutem. „*Takový přístup by byl ryze formalistický. Podstatou totiž není městský status, ale sociální struktura, jež je typická především pro města stará a nejvýrazněji vystupuje v městech většího rázu a městech průmyslových*“¹²¹ Důvod postupného ústupu tradičního nářečí vidí Krčmová ve splynutí města s vesnicí. Obyvatelé větších měst, na rozdíl od venkovanů, kteří byli svázáni se svoji rodnou obcí, byli ve styku se světem, což se odrazilo v jejich městském jazyce, čímž se stíraly výrazné lokální rysy.

Krčmová se dále domnívá, že na ústup nářečí má vliv každá nastupující generace, i přestože byla v raném dětství formována tradičním živým nářečím své obce. Podle výzkumu, který zmiňuje ve své knize **Běžně mluvený jazyk v Brně**, se do nejstarší vrstvy obyvatelstva promítá tradiční teritoriální dialekt.

---

¹¹⁹BARTOŠ, F. *Lid a národ, sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. s. 302. ISBN 80-239-2118-5.

¹²⁰KRČMOVÁ, M. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E.Purkyně, 1981. s. 16.

¹²¹Tamtéž, s. 17.

Podklady ke svému tvrzení čerpá z výzkumu, který se uskutečnil v roce 1967 a jeho druhá etapa v roce 1972.¹²² Krčmová byla spoluautorkou tohoto terénního výzkumu zaměřeného na české nářečí. Jeho součástí byla i obec Líšeň.

Výzkumu, který měl sloužit pro potřeby připravovaného Českého jazykového atlasu, se zúčastnili žáci nejvyšších tříd líšeňské základní školy. Největší předností ankety bylo získání poměrně rozsáhlého materiálu, který bylo pak dokonce možno ještě dále vnitřně diferencovat, podle zeměpisného nebo sociálního zařazení zkoumaných mluvčích.¹²³ Výzkum sumarizuje Krčmová slovy: „...výsledky zhodnocení ukázaly, že získaný materiál nelze chápat jako zcela homogenní: údaje dětí z centrální a střední zóny města vytvářely jednu skupinu, zatímco údaje od dětí z předměstí okrajových (Jundrov, Líšeň), byly obvykle mnohem tradičnější. Veškeré údaje získané dotazníkovou metodou chápeme jako relativní, usilujeme však vždy o jejich kvantitativní vyjádření.“¹²⁴

7.3 VLIV SPISOVNÉHO JAZYKA NA LÍŠEŇSKÉ NÁŘEČÍ

Další jazykovou vrstvou je jazyk spisovný, který se objevuje v duchovních písních, které byly zaznamenány v tištěných kancionálech,¹²⁵ a které církve pro podporu pobožnosti a křesťanské víry sama vydávala. O kancionálech se ve své knize **Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární** zmiňuje i František Svoboda, který uvádí, že největší rozkvět duchovních písní byl v 17. století. Tento rozkvět byl zapříčiněn tím, že písně byly sbírány mezi lidmi a vycházely v tištěné podobě. „*Tištěny pak jsou na způsob malých kancionálů, po pěti až desíti v jednom, beze všech ozdob obrázkových, vyjma skrovníčké arabesky na konci přičiněné. Papír je sprostý, tisk v jednom a témž zpěvníčku tu hrubší tu drobnější, dle toho, jak prostor určitému počtu písní vyměřený stačoval. Písně tištěny jsou jedna po druhé, bez zvláštního nadpisu;*

---

¹²²KRČMOVÁ, M. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1981. s. 30. Druhá etapa výzkumu byla nutná, protože se prokázalo, že rozbor výsledků prvního výzkumu byl nedostačující, položky se dublovaly, tím pádem výsledky byly roztržité a neadekvátní. Druhé kolo výzkumu proběhlo na vybraných základních školách formou dotazníků na konci školního roku.

¹²³Tamtéž, s. 30–31.

¹²⁴Tamtéž, s. 31–32.

¹²⁵AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. vyd. Praha: Academia, 2009. s. 127. ISBN 978-80-200-1080-3. Kancionál – sborník, zpěvník církevních písní.

slohy oddělují se znaménkem paragrafů, jdou však nepřetržitě za sebou. Písně takto tištěné dostávaly se v oběh mezi lidem kněhkupci kramářskými, kteří rozbíjejíce stany své o trzích v městech a o poutech venkovských vždy novou potravou duchovní lid opatřovali.¹²⁶

Kancionály se prodávaly poutníkům na trzích a poutích. „Lid tím více tyto písně sobě oblíbil, poněvadž jazyk spisovný jakožto biblický pokládal za jediný oprávněný jazyk chrámový a písně jazykem spisovným složené zněly mu slavnostněji a důstojněji.“¹²⁷

Prvky odlišující líšeňské nářečí od prvků spisovného jazyka jsou někdy stejné jako prvky nespisovné češtiny. Je jistě zvláštností, že v typicky lidovém prostředí má i spisovná čeština své místo. „Užívá se při projevech a přáních družby a družičky;¹²⁸ jedná se v podstatě o uvítací formule oficiálního charakteru a najde svoje místo v pojednání o obřadním lidovém divadle.“¹²⁹

Různorodost nářečí na Brněnsku objasňuje Krčmová tím, že chápe nářečí jako normu, která je ovšem místně proměnlivá a je poněkud jiná v různých věkových a sociálních skupinách. Např. „...u venkovských lidí nejstarší generace na většině Moravy (u nichž je náplň běžně mluveného jazyka nejstabilizovanější) je ve sledovaném okruhu promluv využíváno tradiční teritoriální nářečí, zatímco střední generace těchto obcí užívá obvykle nářečí nivelizovanějšího.“¹³⁰ U dnešních obyvatel Líšně, i u těch nejstarších, zaznamenáváme již pouze izolované fragmenty nářečí. I přes to, zůstaly některé prvky ucelené alespoň ve vzpomínkách.

---

¹²⁶BARTOŠ, F. *Lid a národ sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. s. 200–201. ISBN 80-239-2118-5.

¹²⁷BARTOŠ, F. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889. s. XCVI.

¹²⁸Družba, družička – svobodný mládenec a dívka. Při svatbách měli na starost posloupnost obřadního protokolu. Autentická fotografie pořízena autorkou práce v roce 2012. Viz. Příloha E.

¹²⁹TRÁVNÍČEK, J. *Lidová slovesnost v Brně-Líšni v pramenech 19. a 20. století. Lidová próza*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Filosofická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: Michaela Soleiman pour Hashemi. s. 44.

¹³⁰KRČMOVÁ, M. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1981. s. 13.

8 ZVYKY A TRADICE NA BRNĚNSKU

V moravských dědinách, a stejně tak jako na Brněnsku, žilo všechno obyvatelstvo v susedské shodě. Radostná událost jedné rodiny byla susedskou slavností celé obce, například narození dítěte, křtiny, svatba, hody, ostatky... „*Sousedé si vzájemně vypomáhali i v polních pracích a to vždy bezplatně. Všechny slavnosti pak byly společně oslavovány. „Když kdo v dědině zabíjel, pozval své susedy na zabijačku nebo jim poslal, šperků domů. Jmenovitě na svatbu pozván kde kdo a každá taková svatba bývala veřejnou slavností a svátkem celé dědiny. Na hody, jež se i po zavedení císařských slavivaly v každé dědině v jiný čas, pozvání bývali zvláště příbuzní a známí přespolní.*“¹³¹ Lidovými slavnostmi žili všichni obyvatelé obce.

Život venkovského lidu byl založen na pevné víře a katolické křesťanské morálce. Venkovský lid byl hluboce věřící, žil v pokoře, zbožnosti a z toho pramenila i životní moudrost a pořádek. V průběhu doby si venkovský lid stanovil vlastní zvyklosti a regule, které tradičně přecházely z pokolení na pokolení, a které byly přísně zachovávané a dodržované. Od narození až po skon byl život spjat se zvyky, které každý znal, a jejich dodržování bylo samozřejmostí. Výchova jedince, rodinný pořádek, hospodářství, kroj, láska, manželství, náboženské povinnosti i veselí – vše bylo spjato se silnou tradicí. Převážná část zvyků byla těsně spojena nejen s církevním rokem, ale i s cyklem přírodním a také s rodinným životem.

„*Církevní rok se otvírá adventem, v němž děti samy přivolávaly příchod svatého Mikuláše s družinou čertů a andělů, od nějž očekávaly drobné pamlsky a ovoce.*“¹³²

V předvečer svatého Mikuláše se na vesnicích i v ulicích měst objevují skupiny v kostýmech Mikulášů, čertů a andělů. „*V tomto případě jde o jev, který je výrazem všeobecné renesance Mikulášů ve vesnickém i v městském prostředí našich zemí.*“¹³³

„*Církevní rok pokračuje Vánoce, které byly vpravdě pestrou paletou nejen původních domácích koled v nářečí, ale i občůzkových her dětí i dospělých na Štědrý*

---

¹³¹BARTOŠ, F. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889. s. VII–VIII.

¹³²TRÁVNÍČEK, J. *Lidový kroj v Brně-Lišni*. 1. vyd. Brno: Marek Konečný, 2006. s. 7. ISBN 80-903516-7-0.

¹³³SIROVÁTKA, O. a kol.: *Město pod Špilberkem*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1993. s. 126. ISBN 80-85765-10-1.

den, svatého Štěpána, Tři krále, které pokračovaly i v liturgickém mezidobí na svatou Dorotu, svatého Blažeje i koledováním děvčat o Smrtné neděli.“¹³⁴

Před Popeleční středou oslavoval venkovský lid masopust bujarým veselím. V průvodu, který procházel celou obcí, šla krojovaná mládež s rozmanitými maškarami. V liturgickém kalendáři následovala Popeleční středa, kdy šli všichni pro „popolec“ do kostela, a tím až do Velikonoc skončily všechny zábavy. *„Vyvrcholením pašijového týdne je velikonoční třídění: Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota. Během něj hospodyně rády předly nitě – říkaly, že jsou pevné. Dodržoval se pochopitelně velkopáteční zákaz hýbání se zemí i ostatní tradiční zvyky. Na Velký pátek se časně ráno před východem slunce šla rodiny pomodlit do zahrady. Pokud byl na blízku potok, po modlitbě si všichni umyli obličej vodou nabíranou proti proudu.*“¹³⁵

Dalším svátkem v křesťanském kalendáři byly Velikonoce, které jsou v lidovém povědomí spjaty se svěcením pokrmů, obzvláště vajec. Oslavy Kristova Vzkříšení končí „mrskutem“ na Červené pondělí. *„Vegetační období bývalo završeno žňovými pracemi, jejich skončení se slavilo slavnými „vobžinkami“. V minulosti měly pevnou stavbu: účast na „hrubé“ mši, společný oběd u hospodáře, odpoledne po svátostném požehnání na poděkování za úrodu průvod krojovaných a následujících veršované proslovy zúčastněných prokládané dožínkovými písněmi.*“¹³⁶

Do popředí kulturního dění městského lidu na Brněnsku se kromě pomlázky dostalo také „vynášení Mořeny“.

Tyto tradiční lidové zvyky začaly ožívat zásluhou masově sdělovacích prostředků a také se zájmem různých národopisných sdružení. *„Jarní zvyk vynášení Mořeny před Velikonocemi shromáždila koncem 19. století Lucie Bakešová. Jsou známa i četná pojmenování figurín: Mořana, Mořena, smrtka, smrtička, smrtonoška, smrtholka apod. V Soběšicích se koná „vítání jara na palouku“ s předváděním pálení Mořeny U buku nebo U luže.*“¹³⁷ V obou případech se jedná o navazování tradice jarních výletů

---

¹³⁴TRÁVNÍČEK, J. *Lidový kroj v Brně-Lišni*. 1. vyd. Brno: Marek Konečný, 2006. s. 7–9. ISBN 80-903516-7-0.

¹³⁵Tamtéž, s. 9.

¹³⁶Tamtéž, s. 11.

¹³⁷SIROVÁTKA, O. a kol.: *Město pod Špilberkem*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1993. s. 123. ISBN 80-85765-10-1.

do přírody, kterých se zúčastňovali i významné osobnosti kulturního života, mezi jinými i Jiří Mahen a Petr Bezruč.¹³⁸

Velikonoční atmosféru dnešního Brněnska zpestřují koledníci, kteří chodí v pondělí na „mrskut“. „Školáci i občas dospělí obcházejí se žilou z vrbových proutků, na konci ozdobenou barevnou stužkou, rodiny příbuzných a známých, aby vymrskali děvčata. Koledníci chodí ve skupinách a za pomlázku dostávají peníze, kraslice, čokoládová vajíčka či jiné cukrovinky a dospělí jsou při návštěvě také pohoštěni – pije se víno i pálenka.“¹³⁹

8.1 HODY

Hody byly velmi oblíbenou slavností celého obecního společenství. Pojem je odvozen z praslovanského slova označujícího slavnostní dobu, hojnost, veselí, blahobyť, zkratka hodování,¹⁴⁰ a má několik významových rovin – církevní, světskou, rodinnou a obecní. Církevní oslava patrona kostela vrcholila nedělní mší. Světská rovina spočívala v právu pořádat hodový průvod a taneční zábavy s tradičními zvyky po následující čtyři dny, tradičně od neděle do středy.

V době hodů se do obce sjížděli komedianti, podomní prodavači i řemeslníci. Termín konání hodů na Brněnsku se různí. Andrej Sulitka ve sborníku **Národopisné studie o Brně** v příspěvku **Výročné zvyky a slávnosti v Brně a na jeho předměstí** uvádí příklady brněnských obcí, které slavily hody. Bohunice slavily velké hody havelské a malé hody martinské, Brněnské Ivanovice zase hody na svatého Vavřince, Husovice slavily velké hody václavské a malé martinské. V Komíně se slavily velké hody havelské a malé po svátku svatého Vavřince, v Tuřanech obyvatelé slavili hody václavské.¹⁴¹

Hodový protokol v Líšni byl velmi složitý, podrobně jej popisuje v monografii **Líšeň** František Bartoš a Cyril Mašiček. „Čtrnáct dní před hody zvolí obecní výbor z chasy prvního stárka. Hned potom vybere si chasa ze sebe ještě tři stárky. Každý

¹³⁸SIROVÁTKA, O. a kol.: *Město pod Špilberkem*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1993. s. 123. ISBN 80-85765-10-1.

¹³⁹Tamtéž, s. 123–124.

¹⁴⁰*Líšeňské noviny*. Brno: Městská část Brno – Líšeň, 2011, č. 9. Registrováno pod MK ČR 12216.

¹⁴¹SULITKA, A. Výročné zvyky a slávnosti v Brně a na jeho předměstí. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. s. 84–85. Neprodejný interní tisk.

stárek zvolí si pak svou stárku. Toto „stárkovství“ má platnost a trvá celý rok až do příštích hodů. Po celý rok mají stárci a stárky přednost před ostatními chasníky a děvčaty. První stárek zábavy jejich řídí a bývá při nich ze všeho práv, jmenovitě z náležitého pořádku a dobrých mravů mezi chasou.¹⁴² Každý ze stárků má své určité povinnosti. Děvčata, stárky, jak se jim při konání hodů říká, chystají rozmarýnové pruty, šátek na „májo“ a barevné mašle na ozdobení rozmarýnů a chlapcům na klobouky. Chlapci, stárci, mají za úkol zaopatřit vysoký štíhlý smrk – „májo“. V hodový den se sejdou stárci, stárky, diváci a muzikanti před radnicí. „První stárka jde a přišívá na vršek máje „červené tyrolské šátek“, ostatní stárky ozdobují vršek pestrými pentlemi a zavěšují naň jablka. Když je vršek „naparáděné“, chasa „staví májo“. Pod vršek přivážou lana, „májo“ posunou k dolu, upevní ráhna – na zdvihání mají po ruce žebříky. Hudba zahraje, i počnou zvedati. Když májo kus vyzdvihnou, volají „hurá!“ muzika hraje, chasa si zatím oddechne.“¹⁴³ Jak uvádí Bartoš a Mašiček, stárci nazdvihují smrk a provolávají „hurá“ do té doby, než je kmen stromu zasunut do připravené jámy. V době, kdy hraje muzika, si mohou stárci odpočinout a dát si krátký oddech. Až je „mája“ pořádně zabezpečena, muzika zahraje pochod a všichni zúčastnění jsou starostou pozváni na radnici.¹⁴⁴ Druhý hodový den se sejdou stárci a muzikanti v domě prvního stárka.

Stárci¹⁴⁵ jsou oblečeni do černých kalhot, mají dlouhé červené vesty se zlatými knoflíky a bílé košile s naškrobenými rukávy pod vestami. Kolem krku uvazují černý hedvábný šátek a hlavu jim zdobí černý klobouk, ozdobený vpředu pěti nebo šesti pruty rozmarýnu. Na nohou se jim lesknou vysoké černé boty.¹⁴⁶

Stárky mají vlasy spleteny v ozdobný účes zvaný „motáč“.¹⁴⁷ Ten je zkrášlen věnečkem z modrých pomněnek a hlava se ovíjí červeným šátkem z hedvábí.¹⁴⁸ Na hodový průvod oblékají dívky hedvábné nebo brokátové sukně a večer sukně bílé mušelinové. Jdou v čele průvodu vedle sebe, drží se za ruce. Stárci jsou také vedle sebe,

---

¹⁴²BARTOŠ, F., C. MAŠIČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – vlastním nákladem, 1902. s. 46.

¹⁴³Tamtéž, s. 46.

¹⁴⁴Tamtéž, s. 47.

¹⁴⁵Autentická fotografie líšeňských stárků z hodů v září 2011. Fotografie pořízena autorkou práce. Viz. Příloha D.

¹⁴⁶Tamtéž, s. 47.

¹⁴⁷Úpravu dívčího účesu popsala Josefa Groscheová (nar. 1954, Líšeň).

¹⁴⁸Detail úpravy hlavy družičky. Modifikace dívčího účesu při svatbách. Fotografie pořízena autorkou práce v roce 2012. Viz. Příloha E.

každý za svou stárkou. „*Pruty jsou opentleny, zlatými a stříbrnými nitkami ozdobeny a „pěnkó“ (pozlátkem) posypány čili „vopěnkovaný“*. S klobouka visí dolů po levé ruce dvě červené pantle, dlouhé až po pás. Má-li stárek širák na hlavě, drží tyto dvě pantle v levici. První stárek má zavěšený na levici na pantli žlutý „linyjář“. Je to jeho odznak, jimž se rozeznává od ostatních stárkův.“¹⁴⁹ Chodí s hudbou dům od domu zvat na hody. Nesou v košicích pruty rozmarýnu, za které dostávají peníze na pondělní hodovou zábavu.

V pondělí po obědě se opět sejdou stárce u prvního stárka, stárky se schází u první stárky.¹⁵⁰

„*Stárky jsou oblečeny v „kordulke“ a „rukávce“*. Vlasy mají spleteny v „motáč“ do něho napíchané jehlice, na motáči pak věneček. Nad čelem kolem motáče mají ovázaný složený hedvábný šátek červený, bíle pruhovaný, který pod motáčem zavázán je tak, že oba cípy odstávají.“¹⁵¹ K večerní zábavě přicházejí stárce, krojovaná chasa,¹⁵² případně přespolní, a začíná se tančit tanec zvaný „Stárkovské sólo“. Následující píseň ze sbírky Františka Bartoše se zpívala večer na hodové zábavě.

„*Ta Líšenská mája tenká, vid'ěl sem jo ze Špimberka.*

Vid'ěl sem jo, zeleňá se, na ní šátek červeňá se.

Ta Líšenská první stárka, nedala na májo šátka.

Nedala a nechce dáti, že jo nevál tancovati.“¹⁵³

Děvčata se při tanci a zpěvu drží za ruce kolem máje a tvoří dva, případně více kruhů. Liché kruhy se pohybují stejným směrem, sudé kruhy směrem opačným. Stárky roznášejí hostům pruty rozmarýnu.¹⁵⁴ Podle záznamů Bartoše trvaly hody v Líšni čtyři dny. Po skončení hodových zábav se stárce a chasa bavili různými žerty. Sběratelé ve své knize zaznamenali jednu humorku. Tato příhoda je autentická. „*Přišla chasa ráno ke kamarádovi, ale ten tvrdo spal. Burcovali ho, aby vstával, ale nemohli se ho dobudit. Zašoškali si: 'Kamarádi, veneseme jé!' Vzali ho i s postelí a odnesli za stodolu k plotu.*

---

¹⁴⁹BARTOŠ, F., C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – nákladem vlastním, 1902. s. 47.

¹⁵⁰Tamtéž, s. 48.

¹⁵¹Tamtéž, s. 48.

¹⁵²Autentická fotografie staršího líšeňského páru. Fotografie pořízena autorkou práce v září 2012. Viz. Příloha D.

¹⁵³BARTOŠ, F. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Nákladem Matice moravské. Brno: 1889. s. 305.

¹⁵⁴BARTOŠ, F., C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – nákladem vlastním, 1902. s. 48.

*Potom vlezli do stodoly a „vratama“ pokukovali, až se spáč probudí. Probudil se a kókal jak vejevené a měl smícho potom za dlóhé čas.*¹⁵⁵ Elpl se ve svém rukopise zmiňuje o císařských hodech v Líšni, které se konaly v polovině října. Hody řídili čtyři stárci, kteří byli za přítomnosti obecního starosty nebo radního zvoleni při poslední taneční zábavě.¹⁵⁶ *„Ze slavností se nejhlučněji slavívaly císařské hody. První a třetí stárek byli synové selští, druhý a čtvrtý chalupničtí. Hody začínaly v sobotu, kdy se stavěla máje.*¹⁵⁷ Protokol hodů byl stejný jako při hodech václavských nebo kateřinských. Stárci odpovídali za finanční stránku, za klid a pořádek u muziky, řídili složitý taneční pořádek, přijímali přespólní hosty, vyhlašovali taneční sóla, uváděli svobodné dívky do tance, ale také trestali všechny, kdo se proti hodovému protokolu provinili. První stárek měl výsadní hodové právo, tedy tancem zahajoval a ukončoval hodovou veselici.

---

¹⁵⁵BARTOŠ, F., C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – nákladem vlastním, 1902. s. 50.

¹⁵⁶ELPL, E.: *Městečko Líšeň. Kroj, lidové zvyky a slavnosti*. Rukopis.

¹⁵⁷Tamtéž.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 PRŮZKUMNÉ TERÉNNÍ ŠETŘENÍ

Při hodnocení významu lidových zvyků a slavností na Brněnsku se údaje a hodnoty opírají o osobní poznatky z lidové kultury a folklóru, z aktivní činnosti v Národopisném souboru Líšňáci, o poznatky získané na přednáškách, o vědomosti a vzpomínky původních obyvatel obcí a také o terénní výzkumy včetně hloubkových rozhovorů s respondenty. Praktická část bakalářské práce je výsledkem vlastní činnosti autorky. Cílem práce je zjistit, zda jsou lidová kultura, zvyky a nářečí v 21. století stále živé.

9.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ A HYPOTÉZ

1. Zjistit, zda se v komunikaci vyskytují původní prvky dialektu.

Hypotéza č. 1: Starší generace, senioři (první cílová skupina), na rozdíl od mladé generace (čtvrtá cílová skupina), používají při komunikaci původní prvky dialektu a udržují zvyky a tradice.

2. Zjistit, zda se dodržují lidové zvyky a tradice.

Hypotéza č. 2: Lidové zvyky a tradice udržuje 50% oslovených respondentů.

3. Zjistit, zda si oslovení respondenti vybavují lidovou píseň ze svého regionu.

Hypotéza č. 3: Lidovou píseň ze svého regionu si vybavuje 50% oslovených respondentů.

4. Zjistit, zda je pro oslovené respondenty důležité udržovat lidovou kulturu regionu.

Hypotéza č. 4: 50% oslovených respondentů je přesvědčeno, že je důležité udržovat lidovou kulturu regionu.

5. Zjistit, zda se v Líšni zachovaly prvky původního nářečí do současnosti.

Hypotéza č. 5: Některé prvky nářečí se v Líšni zachovaly jen v omezené míře.

9.2 METODIKA

K vlastnímu výzkumu byla použita empirická metoda terénního výzkumu a metoda dotazování.

Terénní výzkum byl zaměřen na městskou část Brno – Líšeň a byli v něm osloveni obyvatelé, kteří se zde narodili. Tato část výzkumu byla rozdělena na dvě části a uskutečnila se v období od října 2012 do února 2013.

První část spočívala ve vlastním vyprávění oslovených osob a byla zaměřena na deskripci slavností tradičního kulturního kalendáře, na udržování tradic ve všední nebo sváteční době a na současné zvyky a tradice v životě dnešních obyvatel Brněnska.

Druhá část tohoto výzkumu byla provedena formou hloubkových rozhovorů a byla zaměřena na používání místního dialektu v každodenním životě. Aby se dotazovaní respondenti uvolnili a aby byl zajištěn co nejuhlednější výsledek, bylo k nahrávání těchto interview využito domácí prostředí.

Výhodou terénního výzkumu byl přímý kontakt s vypravěči. Na druhé straně se projevila nevýhoda ve formě subjektivity a určitého zkreslení, které bylo způsobeno časovým odstupem od skutečné události při vzpomínání dotazovaných respondentů. Při výzkumu nebylo možné se opřít o zpracovaný národopisný materiál z přelomu 20. a 21. století, který by se zabýval národopisem v této oblasti.

Další metoda, která byla použita při výzkumu povědomí o lidových tradicích, byl sběr dat, a to formou anonymního dotazníku na téma „Význam lidových tradic a komunikačního dialektu z pohledu kulturního dědictví společnosti“.

Dotazník byl rozdán sto dvaceti třem osobám a skládal se z dvaceti otázek, z čehož dvanáct otázek byly tzv. otevřené otázky, tj. respondenti se vyjadřovali vlastními slovy. Na konci dotazníku byl vyčleněn prostor pro další případné komentáře a pro vyjádření se k zadanému tématu. Dotazníky byly respondentům předkládány jak v elektronické, tak i v tištěné podobě s možností vyplnit je buď elektronickou nebo tištěnou formou.

Na podkladech dotazníkového šetření, jeho vyhodnocení a hloubkových rozhovorech byly potvrzeny nebo vyvráceny dané hypotézy.

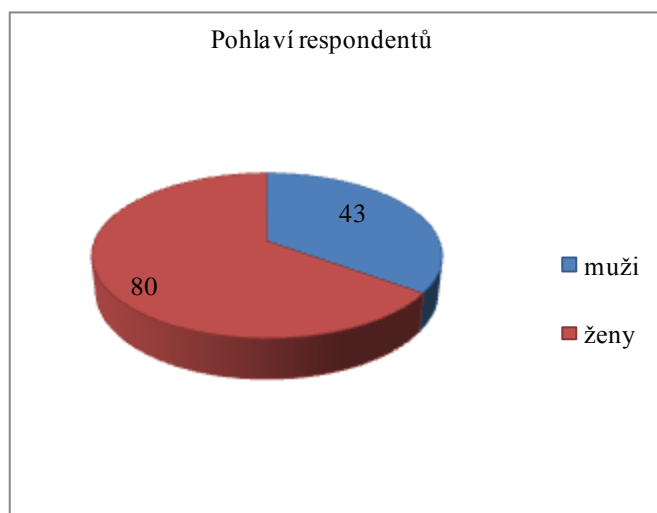
9.3 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Byla oslovena skupina 123 respondentů. Dotazník byl zaměřen na všechny věkové skupiny. První cílová skupina byla ve věku 61 let a více, druhá cílová skupina se skládala z respondentů ve věku od 41 let do 60 let. Třetí cílová skupina byla ve věku 21 let až 40 let a čtvrtá cílová skupina byla do 20 let věku respondentů.

V první cílové skupině dotazník vyplnilo 18 oslovených respondentů, z toho 9 mužů a 9 žen. Ve druhé cílové skupině bylo osloveno 31 respondentů, z toho 11 mužů a 20 žen. V cílové skupině od 21 let do 40 let bylo osloveno 51 respondentů, z toho 16 mužů a 35 žen. Ve čtvrté cílové skupině odpovídalo 23 respondentů, z toho 7 mužů a 16 žen.

Vyplněno bylo 123 dotazníků, tedy 100%. Dotazník byl distribuován v Líšni a okolních obcích Brněnska, protože otázky v dotazníku byly směřovány na brněnský region. Z celkového počtu 123 oslovených respondentů odpovědělo 43 mužů a 80 žen.

Graf 1: Rozdělení respondentů účastnících se průzkumu podle pohlaví

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

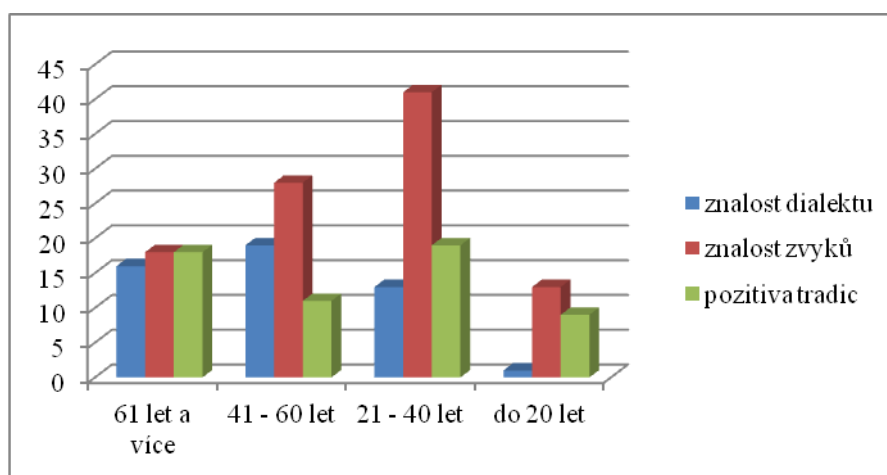
9.4 ANALÝZA VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU

Hypotéza č. 1:

Starší generace, senioři (první cílová skupina), na rozdíl od mladé generace (čtvrtá cílová skupina), používají při komunikaci původní prvky dialektu a udržují zvyky a tradice.

Cíl: Zjistit, zda se v komunikaci vyskytují původní prvky dialektu.

Graf 2: Rozdělení respondentů účastnících se průzkumu z hlediska znalosti dialektu, zvyků a tradic

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Tabulka 1: Základní parametry průzkumu znalosti dialektu, zvyků a tradic

Věková kategorie	Pohlaví	Počet	Celkový počet	Znalost dialektu	Znalost zvyků	Pozitiva tradic	Podíl
61 a více	muž	9	18	8	9	9	96,3%
	žena	9		8	9	9	
Vyjádřeno v %				89%	100%	100%	
41 – 60	muž	11	31	9	9	5	62,6%
	žena	20		10	19	6	
Vyjádřeno v %				61%	91%	36%	
21 – 40	muž	16	51	5	12	7	48%
	žena	35		8	29	12	
Vyjádřeno v %				26%	81%	37%	
Do 20	muž	7	23	0	3	4	32%
	žena	16		1	10	5	
Vyjádřeno v %				0,23%	57%	39%	
Celkem		123	123	49	100	57	59,7%

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Komentář: Z cílové skupiny respondentů ve věku 61 a více let znalo původní prvky dialektu 89% dotazovaných. Z cílové skupiny respondentů ve věku od 41 do 60 let to bylo 61%. V cílové skupině respondentů ve věku od 21 do 40 let to bylo 26% a v cílové skupině respondentů ve věku do 20 let jen 0,23%.

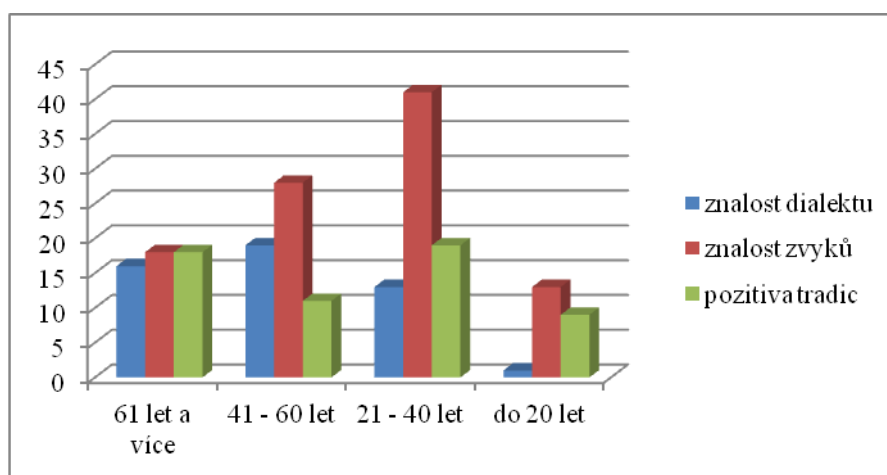
Na základě výše uvedených výsledků lze konstatovat, že se hypotéza č. 1 potvrdila.

Hypotéza č. 2:

Lidové zvyky a tradice udržuje 50% oslovených respondentů.

Cíl: Zjistit, zda se dodržují lidové zvyky a tradice.

Graf 3: Rozdělení respondentů účastnících se výzkumu z hlediska vlastního udržování tradic a zvyků

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Tabulka 2: Základní parametry průzkumu k udržovaným zvykům a tradicím

Věková kategorie	Pohlaví	Počet respondentů	Velikonoční zvyky	Vánoční zvyky	Hodové zvyky	Podíl
61 a více	muž	8	1	7	0	87%
	žena	7	0	7	0	
41 – 60	muž	7	3	3	1	
	žena	16	5	7	4	
21 – 40	muž	22	6	8	8	
	žena	27	5	10	12	
Do 20	muž	11	4	3	5	
	žena	18	2	6	10	
Celkem		107	26	51	40	

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Komentář: Ze 123 oslovených respondentů 107 odpovědělo, že zvyky a tradice udržují. V procentuelním vyjádření se jedná o 87%.

Z celkového počtu 123 oslovených zachovává velikonoční zvyky 26 respondentů. To představuje 21 %. Z nejvýznamnějších zvyků svátků jara dotázaní uvedli Velikonoční pondělí s velikonoční obchůzkou a barvení kraslic.

Z celkového počtu 123 oslovených respondentů uvedlo 51 respondentů, že dodržuje i vánoční zvyky. To je 42%. Za nejčastější vánoční zvyky uvádějí zdobení vánočního stromu, krájení jablka na Štědrý den, dodržování půstu, ponechání si rybí šupiny pro štěstí.

Průzkumem byla zjištěna skutečnost, že 40 respondentů udržuje i hodové tradice, což je 33% z celkového počtu dotázaných.

Na základě výše uvedených poznatků lze konstatovat, že se hypotéza č. 2 potvrdila.

Hypotéza č. 3:

Lidovou píseň ze svého regionu si vybavuje 50% oslovených respondentů.

Cíl: Zjistit, zda si oslovení respondenti vybavují lidovou píseň ze svého regionu.

Tabulka 3: Základní parametry průzkumu znalosti lidové písně z regionu

Věková kategorie	Pohlaví	Počet respondentů	Celkem	Podíl
61 a více	muž	4	15	41%
	žena	11		
41 – 60	muž	4	13	
	žena	9		
21 – 40	muž	2	14	
	žena	12		
Do 20	muž	1	8	
	žena	7		

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Komentář: Z celkového počtu 123 dotázaných, z věkové skupiny 61 a více let 15 osob odpovědělo, že zná lidovou píseň ze svého regionu. Ve věkové kategorii od 41 let do 60 let kladně odpovědělo 13 osob a ve věkové kategorii 21 – 40 let odpovědělo kladně 14 respondentů. Pouze 8 respondentů z věkové kategorie do 20 let odpovědělo, že zná píseň ze svého regionu.

Z celkového počtu respondentů si tedy lidovou píseň vybavuje jen 41% dotázaných.

Na základě výše uvedených poznatků lze konstatovat, že se hypotéza č. 3 nepotvrdila.

Hypotéza č. 4:

50% z oslovených respondentů je přesvědčeno, že je důležité udržovat lidovou kulturu regionu.

Cíl: Zjistit, zda je pro oslovené respondenty důležité udržovat lidovou kulturu regionu.

Tabulka 4: Základní parametry průzkumu k zachování lidové kultury

Věková kategorie	Pohlaví	Počet respondentů	Celkem	Podíl
61 a více	muž	8	18	100%
	žena	10		
41 – 60	muž	15	28	24%
	žena	13		
21 – 40	muž	21	42	6%
	žena	21		
Do 20	muž	4	16	14%
	žena	12		
Celkem respondentů	muž	48	104	36%
	žena	56		

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření 2013)

Komentář: Z celkového počtu 123 oslovených respondentů odpovědělo celkem 116 dotazovaných. Z toho 104 respondentů, tedy 90%, uvedlo, že udržovat lidovou kulturu regionu je důležité.

Ve věkové kategorii 61 a více let považuje udržování lidové kultury regionu za důležité 18 respondentů, tedy 100%. V kategorii 41 let až 60 let odpovědělo kladně 28 respondentů, tedy 24%. Ve věkové kategorii od 21 let do 40 let odpovědělo kladně 42 respondentů, tedy 36 % a v kategorii do 20 let odpovědělo kladně 16 dotázaných, tedy 14%.

Na základě výše uvedených poznatků lze konstatovat, že se hypotéza č. 4 potvrdila.

Hypotéza č. 5:

Některé prvky nářečí se v Líšni zachovaly jen v omezené míře.

Cíl: Zjistit, zda se v Líšni zachovaly prvky původního nářečí do současnosti.

Komentář: Na tuto hypotézu bylo v dotazníku dotazováno otázkami č. 6, č. 9 a č. 10.¹⁵⁸ Vzhledem k chybějícím nebo nedostatečným odpovědím ze strany respondentů bylo nutné použít metodu tzv. hloubkových rozhovorů, které jsou uvedeny níže.

Na základě rozboru hloubkových rozhovorů lze konstatovat, že se hypotéza č. 5 potvrdila.

Hloubkové rozhovory

Terénní výzkum se zaměřil na lidová vyprávění a uskutečnil se v období od října 2012 do února 2013. Probíhal v původním prostředí, v domácnostech rodilých líšeňských občanů. Výzkumu se účastnilo 12 vypravěčů. Hloubkové rozhovory upřesnily či doplnily odpovědi některých respondentů dotazníku.

Při průzkumu bylo zjištěno, že ve vzpomínkách lidí se z lidového vyprávění zachovalo málo a že původní typické líšeňské nářečí mizí z paměti rodáků. V jejich povědomí zůstávají pouze zkreslené útržky líšeňské mluvy. Autentičnost nářečí by bylo nutné srovnat s původními záznamy líšeňského rodáka Františka Svobody. Oslovení starousedlíci si vybavují jen kratší slovní spojení nebo jednotlivá slova. Při delším souvislém mluveném projevu, jako je vyprávění, používají spisovná slova. Při rozhovorech pamětníci čerpali z dochovaných písemných zdrojů.

Pohádky se ve vypravěčské tradici staly spíše výjimkou. Oslovení líšeňští starousedlíci si nevzpomínají na žádnou původní líšeňskou pohádku.

Líšeňský rodák a sběratel František Elpl v roce 1904 sesbíral a zaznamenal řadu pohádek z Líšně, ale vydání svého stěžejního díla se nedožil.

Při diskuzi nad jeho knihou **Řada pohádek a pověstí**,¹⁵⁹ konkrétně nad pohádkou „O sedmi krkavcích“, oslovení respondenti konstatovali, že se pohádka

---

¹⁵⁸ Viz Příloha B.

¹⁵⁹ ELPL, F. *Řada pohádek a pověstí*. 2. vyd. Brno: vlastním nákladem Jiřina a Ludvík Belcredi a Josef Trávníček, 2008. s 66. ISBN 978-80-254-2145-1.

obsahově ztotožňuje s obsahem pohádek Boženy Němcové nebo Karla Jaromíra Erbena. Respondenti vyprávěli, že podstata či zápletka pohádky je stejná, avšak jazykové podání Elpla je rozdílné, strohé, např.: „...*po dvou létech byla vojna zas a po dvou létech zas a po každé, když král byl pryč...*“¹⁶⁰ Jazyk je srozumitelný, ale chybí mu barvitost.

Zatímco pohádky jsou zapomenuty, pověsti se uchovaly v torzech. U humorek¹⁶¹ je zřejmé, že jejich ústní předávání pokračovalo. Před několika desetiletími se jim dostalo místa při jevištních výstupech folklórních souborů, což potvrzuje jejich dlouhou životnost. Je třeba podotknout, že jsou to ryze individuální výtvořky ze vzpomínek na tradiční život předků, které zůstávají pouze na úrovni amatérské tvorby.

Členka Národopisného souboru Líšňáci Jitka Musilová v současnosti vystupuje při lidových slavnostech s žertovným vyprávěním o Líšni. Humorné vyprávění s názvem „Přeslavná Líšeň“¹⁶² převyprávěla v líšeňském nářečí, obsah humorky byl čerpán ze záznamů Cyrila Mašíčka a byl upraven pro jevištní vystoupení. Autorka práce uvádí jen zkrácenou verzi.

„Dež ste nás, Líšňáke, do Brna pozvala, řekno Vám svý smýšlení. Líšeň je slavná, přeslavná, to Brno zdaleka tak slavný není. Líšeň juž bela na světě, dež v Brně kuňkale žabe. Juž moc let pro hídlo a ovoce ste do Líšně chodili, habe se Vám v Brně žilo lepší. To vijó v kolíbce he děti! Chtěli ste Líšeň vošidit a hopřit nám první ceno, ale me z Líšně se nedáme. Chcete mět na placo hobató ženskó? Tak teda poslóchéte: Já malá Líšňačka povídám, nechodte na nás s mochó, rači se na nás kóknite, zazpíváme a zatancujem Vám trocho.“

Vyprávění Jitky Musilové není autentické, jedná se o fabuláty, byť jsou reprodukovány v líšeňském nářečí. Vystoupení národopisných souborů má zvláštní charakter „lidového divadla“. Klíčovou roli při určování repertoáru má choreograf, a to do jaké míry přizpůsobí místní tradice současnému světu, je jen na něm. Jevištní vyprávění čerpá z podkladů lidových sběratelů Františka Svobody, Františka Bartoše a Cyrila Mašíčka.

---

¹⁶⁰ELPL, F. *Řada pohádek a pověstí*. 2. vyd. Brno: vlastním nákladem Jiřina a Ludvík Belcredi a Josef Trávníček, 2008. s 67. ISBN 978-80-254-2145-1.

¹⁶¹ÚSTAV PRO ČESKOU A SVĚTOVOU LITERATURU. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 141. Humorka – lidová povídka vystihující komické až groteskní jevy v životě.

¹⁶²Přednesla Jitka Musilová, rozená Vrchotová (nar. 1985, Líšeň) v lednu 2013.

Líšeň byla a je bohatou studnicí lidové tvorby v hudbě, písniích, tancích, zvycích, vyprávěních, anekdotách a ve všem, co se života a lidové kultury týká. Například jednu z nejvtipnějších humorek si líšeňští rodáci vyprávějí dodnes. Hlavní postavou je Líšňák, který putoval světem, až došel se škrošňo do Ameriky. Kolumbus, když vystoupil na břeh, byl prý nemálo překvapen, když uviděl člověka po evropsku oděného s košem na zádech.

Dodnes lze od pamětníků vyslechnout další humorné prvky, krátké anekdotické epizody a říkanky: „*Hdy bude konec světa? – Haš bodó všeci Líšňáci duma!*“¹⁶³ Tyto vzpomínky potvrzují, že líšeňští občané měli cestovatelského ducha a za obchodem prohodili kus světa.

O důvtipu a ostrém jazyce líšeňských obyvatel vypovídá příhoda převyprávěná líšeňskou rodačkou paní Annou Kalovou. Tuto autentickou příhodu ji vyprávěla její maminka Anna Martykánová¹⁶⁴, která na trhu v Brně prodávala se svoji sestrou Marií Irainovou. „*Nóbl panička prochází brněnským rynkem. Tu uždíbne kousek žluťoučkého másla, tam šťouchne masitým prstíčkem do vykrmené kačeny. Teta, zeptala se Líšňačky, je ta kačena mladá? 'Mladá'? S údivem se zeptala teta Irainová a založila si ruce v boky, a hned ji odpověděla. 'Ta kačena je tak mladá, že vy byste, milostpaní, mohla být klidně její prababička.*“¹⁶⁵

Také paní Božena Brzobohatá¹⁶⁶ z Líšně vzpomíná na líšeňské obchodnice a na jejich svérázný humor. Jako příklad uvádí rozhovor mezi nakupující a prodávající Líšňačkou. Paničce se nelíbila vykrmená husa, zdála se jí moc chudá a ptala se trhovkyně, proč ji tak nevykrmenou podřízla. Líšňačka odpovídá slovy: „*'Ale to so hodělala sama', vysvětluje trhovkyně z nedaleké Líšně, 'běla nešťastně zamilovaná do jednoho hósera, ten ji nechal a ona si to tak vzala k srdci, že si podřízla krk vo plechový korétko.*“

Při rozhovoru si paní Božena Brzobohatá vzpomněla, že do velké škrošně se vešlo asi třicet pět párů kuřat.

---

¹⁶³Srovnání s textem písně: „Jak může byt sódné deň, dež só všeci z Líšně ven!“ Zpívala Anna Kalová (nar. 1945, Líšeň).

¹⁶⁴Anna Martykánová, rozená Beránková, (nar. 1914, Líšeň).

¹⁶⁵Přednesla Anna Kalová, rozená Martykánová, (nar. 1945, Líšeň) v říjnu 2012.

¹⁶⁶Přednesla Božena Brzobohatá (nar. 1930, Líšeň) v listopadu 2012.

Humorku o staré Líšňačce, která si přišla popovídat na hřbitov se svoji zemřelou kamarádkou, vyprávěla Božena Kebrlová.¹⁶⁷ Humorka vystihuje vtip líšeňských obyvatel, jejich pohled na okolní dění a jejich rázovitost. Stařenka říká kamarádce na hrobě: *„Deť si odpočni, nadělala ses juž dost: Mělas bét hale s nama. Co sme se nasmíle a nařechtale. S kým já se bodo fčil hádat a s kým se bodo řehtat.“*

Z Líšně na Hanou není daleko, tak snad i proto v Líšňácích koluje kapka hanácké krve. V povědomí všech jsou Hanáci chamtiví a lakomí. Potvrzuje to rčení: *„Já by sem se rozdal, kdyby mně Pán Bůh ruce nedržel,“* které s oblibou zařazuje do své běžné komunikace pan Jiří Hemelík.¹⁶⁸ Zajímavá je životní příhoda v líšeňském nářečí, kterou panu Hemelíkovi vypravoval jeho dědeček Alois Hanzl.¹⁶⁹ *„Ho nás bele velký vinohrade. Chlapci vod nás mně večítale, že so lakumé, že žádného z nich nezvo do našiho venohrada, dež jož všici mě puzvale. Vošival sem se, habe naši nevěděli. Šle chlapci se mnó do venohrada. Tak sém je pohostil. To háno. Natrhale se hodně, hale puzval sem je na sóseduvo.“*

Paní Božena Kebrlová, jejíž předkové se po osm generací živili obchodem, vzpomíná na svoji babičku, paní Pelíškovou, jak vstávala ve tři hodiny ráno a vydávala se pěšky s ostatními Líšňačkami do Brna. Na cestu si svítila laternou,¹⁷⁰ aby našla správnou cestu, protože na trh nosila v potní vejce. Na ni si postavila ještě opálku,¹⁷¹ v níž bylo zboží přikryté ubrusem pevně zavázaným na uzel, upevňující zboží během cesty. Koš s opálkou byl tak vysoký, že za ním leckterá Líšňačka nebyla často ani vidět. *„To dež nekerá hoklólhla na leduvce, tak z toho bel ajerkoňák.“* Vzpomíná si, že babička používala k vážení zboží mincí¹⁷² s háčkem, na který zavěsila košík se zbožím. Po obslužení zákaznice hned vyvolávala dál na další kupující: *„Pote vokoštovat, šak nemosíte kópit, tade nésme ve státním...“*

V době, kdy bylo Brno ještě stále pod vlivem německého jazyka, zněla líšeňština na Zelném trhu dost nepatříčně. Líšeňské obchodnice byly na svoji řeč dost pyšné a s německými paničkami se dohadovaly jen česky. I když němčina Líšňačky vůbec nepřitahovala, ovládaly pár výrazů, které někdy v hovoru použily. O tom svědčí

---

¹⁶⁷Přednesla Božena Kebrlová, rozená Kosiková, (nar. 1929, Líšeň), v listopadu 2012.

¹⁶⁸Přednesl Jiří Hemelík (nar. 1965, Líšeň), člen Národopisného souboru Líšňáci, v listopadu 2012.

¹⁶⁹Alois Hanzl (nar. 1915–2002, Líšeň), líšeňský sedlák.

¹⁷⁰Laterňa – lucerna na petrolej.

¹⁷¹Opálka – oválný koš bez ucha vyrobený z pevných pásků lýka.

¹⁷²Mincíř – pružinová ruční váha.

historka, kterou převyprávěla paní Božena Kebrlová. „Jednou kdosi dohonil na cestě Líšenku, která šla na trh a ptal se jak se domluví s paničkami, když neznají česky. 'Vo to je malá starost!' Ubezpečila ho Líšenka, 'německe rozomím všemo a pár tech německých slov také homím.' 'A jak by jste tedy řekla po německy větu: kadlátky jsou dobré, okuste milostpaní!' Líšenka se usmála a bez dlouhého přemýšlení odpověděla. 'Kadlatken ist kút, šmeken knédligle Frau.'“¹⁷³ Náhodnému kolemjdoucímu se bystrá odpověď Líšňačky tak líbila, že se hlasitě rozesmál.

Při rozhovoru v lednu 2013 vzpomínala paní Zdena Hanečková,¹⁷⁴ líšeňská rodačka, v líšeňském nářečí. Rozhovor byl zaznamenán na elektronický nosič a přepsán do bakalářské práce v původní podobě.

„Juž je mně pěkných pár roků, so rodilá Líšenka a všechne te tetičke a stréčke si dobře pamatujo. Mí maminka do kšefto nebyly, hale všade dokola bela samá trhovkyňa- a já, děvčisko zvidavý, jsem viděla he to, co se vidět nemělo.

Hale včil k temo renko. V Brně pod Špilberkem bedlile v kvartýro mí kmotřenka Jesefka s kmocháčkem. Tuze ráda sem k ním chodila. Bylo to něco hinýho, mež trčet furt duma se psem a kozó.

Něvěčím svátkem pro mě belo, dež jsme šli nakupovat na renk. Bela to paráda! Krámek na krámko, artykl pěkně verovnané, poskládané na bílých lajntuchách. Nakópit se muhlo všecko-vod zelenine haž po živý hose. A té mele ha křiko! Líšenke měly hlavní slovo, to belo vevulávání a vechvalování: „Milostpaninko, dó sem. Podívajó se na to pěknó husičko, je jako putra žluťóčká, ta bode jak mandle. Nechcó? Tak tade tó kačeno, ta bode mít játra jak taliře, to si s milostpánem pošmáknó. Vrátiť se, paninko, vzmó si teda aspoň vajička, só velký jak hlava. – Bože, ta ženská temo vůbec nerozomí.“ A vedlivá zas hiná vechvaluje a dává paničce koštovat putro a pod nos jí strká hroške a kadlátke. Líšenke se homěly votáčet a pro nějaký to slovo nešly daleko. To víte, že se mě nekerý to jejich jadrný pomenování dostalo he na jazyk a že zato bel duma pak véprask. Na ten sem juž dávno zapomněla, hale ta radost' z nakupování na „Zelňáko“, ta ve mně zvostala dodneška.“

Paní Anna Kalová zazpívala líšeňskou písničku v původním nářečí, tak jak si ji pamatuje ze svého dětství. Byla účastna besed, kdy se k večeru sousedky setkávaly před

---

¹⁷³Vyprávěla Božena Kebrlová, rozená Kosiková, (nar. 1929, Líšeň) v říjnu 2012.

¹⁷⁴Zdena Hanečková (nar. 1922, Líšeň), umělecká vedoucí národopisného souboru Stará Líšeň.

svými domy na zápraží, aby si popovídaly a zazpívaly. Následující líšeňskou písničku s názvem Líšenka ji naučila tetička Jarošová.

„Hezóčka Líšenka má sólo, vona to nabírá na kolo,

Děvčátko fešný, tak trocho pešný,

veme si galánka na sólo a pak to nabírá na kolo.“¹⁷⁵

Na původní podobu Líšně zavzpomínala ve svém vyprávění Helena Vrchotová.¹⁷⁶ Její vzpomínky nesahají do doby dávno minulé, ale pamatuje si, že její maminka jí vypravovala, že v dávnějších dobách bývávala jejich chalupa pokryta doškem. Průčelní stěnu měli zdobenou různými malůvkami, zvláště kolem „podruvnávek“.¹⁷⁷ Velká vrata dělila obytnou část od hospodářské. Okna měla tvar oblouku a hluboký „žundr“.¹⁷⁸

Paní Helena Vrchotová je choreografkou Národopisného souboru Líšňáci a dětského Národopisného souboru Líšňáček. Svě nejmladší svěřence naučila líšeňskou píseň Kozel, kozlíček, kterou uvádíme ve zkrácené verzi.

„Kdes bel tak dlóho, kozle, kozlíčko, můj?

Ve mléně, ve mléně, pane, panáčko můj.

Co pak´s tam dělal, kozle, kozlíčko můj?

Práše sem smetával, pane, panáčko můj.

Co pak´s tam jídal, kozle, kozlíčko můj?

Kašo a krupico, pane, panáčko můj.“

V paměti Líšňáků se dochovaly také pověsti z dávné historie. Jednu z dob napoleonských válek, kdy se francouzská vojska rozmísťovala kolem Slavkova a dostala se také do Líšně, převyprávěl Josef Trávníček. Vyprávění zahrnuje prvky líšeňského nářečí. Pověst vypráví o Líšňácích, kteří se vypravili na Napoleona, ale stejně ho nedostali. *„Líšňáci měli za to, že Napoleon si moc dovoluje a že je třeba s ním hodělat krátké konec. Starosta svolat všechny Líšňáky do zbraně. Vyzbrojili se silnými provazy, cepy, kosami a sukovicemi. Než vyšli za obec, začali se dohadovat, jak vůbec Napoleona poznají, žádný Líšňák ho před tím nikdy neviděl. Jen pastýř Filípek ho kdesi viděl vemalovanýho a že je prý takuvé malé človiček, jednoducho oblíkané, kšico*

---

¹⁷⁵Zazpívala Anna Kalová v lednu 2013.

¹⁷⁶Přednesla Helena Vrchotová – (nar. 1952, Líšeň) v únoru 2013.

¹⁷⁷Podruvnávka – část stěny domu nad chodníkem.

¹⁷⁸Žundr – vchod do domu.

sčesanó do čela a porát zamračené. Na keho se podívá dostane třesavko. Vyšli tedy za Líšeň do polí, čekat až Napoleon přijede. Jenže Napoleon se zastavil na žbánek piva v hostinci na Chajdě. Líšňáci čekali dlouho, tak dlouho, až milého Napoleona propásli. Když druhý den Napoleon vyhrál bitvu u Slavkova, Líšňáci jen pokrčili rameny, že se jim nikdo nemůže vysmívat, že ho nechtyli, když se to nepovedlo ani zkušeným generálům s vojáky.“¹⁷⁹

Obyvatelé Líšně se snaží původní líšeňské nářečí zachovávat. O tom svědčí fakt, že zbylá torza líšeňského nářečí jsou reprodukována na lidových slavnostech. Významnou měrou se na obnově líšeňštiny podílejí národopisné soubory. Ty zařazují do svého repertoáru písně, humorky, krátké básně a vyprávění.

Novodobě zpracovanou žádost hlavního stárka o povolení konání líšeňských hodů, která vychází z původních pramenů sběratele Svobody, zpracoval pan Josef Trávníček do jevištní podoby.

První líšeňský stárek veřejně vystoupí před všemi krojovanými i diváky a žádá starostu o hodové právo těmito slovy:

*„Milé ve náš starosto, svatého Jiljí je neska nahisto.
me sme dbali dobré rade a zešli se dohromady,
habechme hody voslavili, vína, piva he koláčů hožili.
Já vám sem vedo všecho chaso, zpívajó a juchajó, co je v nich hlaso.
Dež nám mozekanzi hrajó, všeci z teho velkó radost' majó.
Tak nám povolení déte, vo pořádek strach nic nemňéte.*“¹⁸⁰

---

¹⁷⁹Převyprávěl Josef Trávníček (nar. 1970, Líšeň) v lednu 2013.

¹⁸⁰Úryvek z hodového protokolu převyprávěl Josef Trávníček.

10 DISKUZE

Bylo by zajímavé vyhodnotit odpovědi respondentů na otázku, proč je důležité udržovat lidovou kulturu regionu. Tato otázka byla v dotazníku otevřená a každý respondent se mohl samostatně vyjádřit. Oslovení respondenti z cílové skupiny nad 61 let ve většině případů uvedli, že jsou přesvědčeni o nutnosti zachování a udržování lidové kultury regionu. Za hlavní důvody označili úctu k tradicím a hodnotám svých předků. Mezi dalšími důvody uvedli, že zachovávání lidových tradic má vliv na mladou generaci, která lépe pochopí, jak žili jejich předci, tedy že lidové tradice mají vliv na identitu jak jednotlivce, tak společenství.

Dále v dotaznících převažoval názor, že je nutné udržovat lidovou kulturu nejenom svého regionu, ale i lidovou kulturu jako takovou z důvodu jejího zachování pro další generace. Oslovení líšeňští respondenti uvedli, že si přejí zachovat líšeňské zvyky, protože jsou na svou obec hrdí. V dotazníku byl uveden názor, že vyspělost společnosti se pozná podle toho, jak ctí a udržuje hodnoty svých předků.

Autorka práce souhlasí s vyjádřenými názory, protože je přesvědčena, že tradice národa jsou kulturním bohatstvím.

Názory na důležitost zachování lidové kultury regionu se nemění ani u cílové skupiny respondentů ve věku od 41 let do 60 let. Respondenti do dotazníku uvedli, že tradice jsou duchovními kořeny každého člověka, vytváří neopakovatelnou atmosféru každé obce a je třeba je zachovat v co největší míře a v původní formě. Respondenti také uvedli, že v lidových tradicích je skryta moudrost našich předků a bylo by dobré se jí inspirovat i v současnosti.

Autorku práce zaujal názor respondenta, jehož přesná citace je uvedena: *„Lidé se pachtí za výdělkem k udržení životních standardů a mají stále méně času a chuti být aktéry lidových zvyků a tradic, stávají se spotřebiteli a nositelé ochotni dělat něco zadarmo vymírají.“*

Autorka do své práce vybrala některé níže uvedené názory respondentů z cílové skupiny od 21 let do 40 let. Udržování tradic z minulosti přispívá ke zlepšení celkové nálady společnosti, motivuje mladé lidi a děti k provozování zájmové činnosti. Lidová kultura zachovává osobitost regionu, historie by neměla být zapomenuta, a proto se z ní poučujme.

Autorka práce souhlasí s názorem respondentů, že prostřednictvím lidové kultury si připomínáme, kým jsme a odkud pocházíme. V současné době, kdy se většina komunikace odehrává ve virtuálním světě, musíme být vděční za každý střípek tradice a měli bychom se pokusit ho začlenit do běžného života.

Zástupci nejmladší oslovené cílové skupiny do 20 let v dotazníku uvedli, že je důležité zachovat lidovou kulturu z důvodu současného životního stereotypu. Další názor vyjadřoval obdiv k lidovým krojům. Jako další důvody zachování lidové kultury respondenti uvedli, že v předávání tradic vidí odkaz budoucím generacím.

Na základě vyhodnocení dotazníků se lze domnívat, že zachování lidových tradic regionu má smysl. Zastoupení respondenti vidí v tradicích nejen minulost předků, ale i svoji přítomnost a budoucnost.

Není třeba diskutovat o tom, že v současné době nikdo z dotázaných ani nikdo z ostatních občanů obcí na Brněnsku nezařazuje do své komunikace prvky nářečí. Protože se používání nářečí neprokázalo ani u nejstarší oslovené cílové skupiny, bylo by pošetilé se domnívat, že v některých rodinách je stále živé.

Fakt, že výzkumem bylo zjištěno, že jen 49 respondentů z celkových sto dvaceti tří znalo význam v dotazníku zadaných slov dialektu, není žádným překvapením. Vybraný vzorek slov dialektu byl do dotazníku vybrán autorkou zcela záměrně, a to na základě vlastní zkušenosti a studia odborných pramenů. Předpokládala, že v rodinách, kde jsou hluboce zakotveny líšeňské kořeny, se slova jako „škrošna“, „potra“,¹⁸¹ „družba“¹⁸² nebo „žundr“,¹⁸³ mohou stále vyskytovat nebo mohou být v povědomí. Výzkumem bylo dokázáno, že tomu tak není a že původní typická líšeňská slova nebyla nejmladší oslovené kategorii respondentů známa.

---

¹⁸¹Potra – máslo.

¹⁸²Družba – svědek ženicha.

¹⁸³Žundr – vchod do domu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce si kladla za cíl prověřit status živého folklóru na Brněnsku, především v městské části Brno – Líšeň. Dalším cílem bylo zjistit, zda se v Líšni zachovaly prvky nářečí v lidovém vyprávění. Na základě průzkumu lze konstatovat, že prvky nářečí se zachovaly v paměti starší generace, přestože jejich vyprávění nebylo autentické. Vypravěči čerpali ze vzpomínek svých předků. Za jedinou výjimku se může považovat vyprávění paní Zdenky Hanečkové. Převyprávěla vlastní zkušenost s líšeňskými obchodnicemi. Její líšeňština byla plynulá, musíme však podotknout, že paní Hanečková je ve folklóru činná přinejmenším padesát let. Její znalosti se tedy odvíjejí ze zkušeností z národopisu a z prostudovaných materiálů líšeňského rodáka Františka Svobody. Její vyprávění nemůže být tudíž srovnatelné s dalšími líšeňskými vypravěči, kteří nepřišli do styku s dialektem v takové míře.

Při terénním výzkumu a při hloubkových rozhovorech s vypravěči se prokázalo, že když se nářečím nehovoří a nepoužívá se v komunikaci, zůstává pouze jeho pasivní znalost. Skutečnost se prokázala při rozhovorech s paní Boženou Brzobohatou a paní Boženou Kebrlovou.

Dalšími líšeňskými vypravěčkami byly paní Anna Kalová, Marie a Františka Muchovy a paní Josefa Groscheová. Své vyprávění založely na svých osobních vzpomínkách, tak jak jim byly z generace na generaci příběhy předávány. Jasně si vybavovaly děj vyprávění, ale obtížně do něho zařazovaly prvky nářečí. Velmi zajímavým zjištěním bylo, že při skupinových rozhovorech docházelo k podstatně lepšímu vybavování prvků původního nářečí.

Původní rozhovory s vypravěči poukazují na rozpor týkající se správnosti tvoření obyvatelských jmen odvozených od názvu obce Líšeň. Autorkou práce byla zjištěna skutečnost, že vypravěči ve své komunikaci běžně používají výrazy Líšenka a líšeňský místo správných tvarů Líšeňka a líšeňský. Tento místní úzus je pro obyvatele Líšně obvyklý. Místní úzus se v této práci ctí a zaznamenané rozhovory s vypravěči jsou ponechány v původní podobě. Autentičnost líšeňského nářečí je zachována v citacích a ve vyprávěních. Pro sjednocení úzu se v teoretické části práce uvádí výrazy Líšeňka a líšeňský.

Velmi důležitou roli při zachování autentičnosti líšeňského nářečí hrají jak vypravěči, tak i národopisné soubory, které se o zachování nářečí zasluhují svými vystoupeními, při kterých jsou reprodukována vyprávění ve formě fabulátů.

Při dotazníkovém průzkumu bylo také zjištěno, že respondenti ve věkové kategorii do dvaceti let žijící v Líšni, na otázku, zda se vyskytují v jejich běžné komunikaci prvky místního dialektu, odpověděli, že ano. Uvedli však příklady brněnské hovorové mluvy – brněnského „hantecu“ (šalina, zoncna, hokna) a moravismy (dědina, duchna, almara). Na základě těchto odpovědí se můžeme domnívat, že i lingvistické hranice mezi Líšní a městem Brnem už vymizely.

Dále lze konstatovat, že mezi původními obyvateli Líšně je ještě mnoho nezpracovaného materiálu. Jedná se především o staré zápisy s písňovými texty, výstřižky z novin a časopisů nebo krátké rukopisné poznámky. Je s podivem, že i v 21. století bylo dohledáno poměrně velké množství dosud nepublikovaného materiálu. Bylo tím dokázáno, že autentický materiál z městské části Brno – Líšeň je značně rozsáhlý a stále skýtá možnosti dalšího zkoumání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTOŠ, F.: *Lid a národ. Sebrané rozpravy národopisné a literární*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2003. ISBN 80-239-2118-5.
- BARTOŠ, F. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Nákladem Matice moravské, 1889.
- BARTOŠ, F. *Naše děti*. 5. vyd. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. ISBN 80-86886-06-9.
- BARTOŠ, F. a C. MAŠÍČEK. *Líšeň. Obrázky lidopisné*. Brno: Tiskem Moravské akciové tiskárny – nákladem vlastním, 1902.
- BARTOŠ, F. a C. MAŠÍČEK. *Moravská svatba. Líšeň. Deset rozprav lidopisných*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše a Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007. ISBN 978-80-86886-24-4.
- BELCREDI, J. a L. BELCREDI. *Svatý Ján to vše viděl. Historie městyse Líšeň 1306 – 2006*. Brno: vlastním nákladem, 2006. ISBN 980-239-7591-9.
- BELCREDI, L. *1000 let rodu Belcredi*. Brno: vlastním nákladem, 2010. ISBN 978-80-254-7089-3.
- ELPL, F. *Řada pohádek a pověstí*. 2. vyd. Brno: vlastním nákladem Jiřina a Ludvík, J. Belcredi a Josef Trávníček, 2008. ISBN 978-80-254-2145-1.
- KRČMOVÁ, M. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. I. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1981.
- KUČERA, J. *Městečko nad městem. Historie a zajímavosti Líšně*. 1. vyd. Brno: 1997.
- MRŠTÍK, A. a V. MRŠTÍK. *Rok na vsi. Kronika moravské dědiny*. I. díl. Praha: Československý spisovatel, 1950.
- SLAVÍK, F. A. *Vlastivěda moravská. Místopis Moravy. Brněnský okres*. I. díl. Brno: Musejní spolek, 1897.
- SVOBODA, F. *Lidové tance z Líšně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954.
- SIROVÁTKA, O. a kol. *Město pod Špilberkem*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1993. ISBN 80-85765-10-1.
- TĚSNOHLÍDEK, R. *Liška Bystrouška*. 10. vyd. Praha: Český spisovatel, 1980.
- TRÁVNÍČEK, J. *Lidová slovesnost v Brně-Líšni v pramenech 19. a 20. století. Lidová próza*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Filosofická fakulta.
- TRÁVNÍČEK, J. *Lidový kroj v Brně-Líšni*. I. vyd. Brno: Marek Konečný, 2006. ISBN 80-903516-7-0.

TRÁVNÍČEK, J. *Národopisný soubor Líšňáci*. Brno: Publikace byla vydána za podpory ÚMČ Brno – Líšeň a statutárního města Brna, 2005.

Almanachy

ELPL, F. Třešňová alej líšeňská. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – špiž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938.

ONDRÁČEK, J. Úvod. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – špiž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938.

ELPL, F. Obyvatelé. In: MATYŠEK, Z. *Líšeň. Město dobrého obchodu – špiž města Brna*. Brno: Propagace Moravy, 1938.

Metodické materiály

JELÍNKOVÁ, Z. *Lidový tanec v Brně a na Brněnsku v pramenech 19. století*. Brno: městské kulturní středisko S.K. Neumanna, 1980.

Periodika

Líšeňské noviny. Brno: Městská část Brno – Líšeň, 2011, č. 9. Registrováno pod MK ČR 12216.

Rukopisy

ELPL, E. *Městečko Líšeň. Kroj, lidové zvyky a slavnosti*. (Nedatováno, rukopis poskytl pan Josef Trávníček z Líšně).

MAŠÍČEK, C. *Líšeň*. První znění monografie. (Nedatováno, rukopis poskytl pan Josef Trávníček z Líšně).

Sborníky

BOČKOVÁ, H. Formování národopisné struktury velkého Brna. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. Neprodejný interní tisk.

FLODROVÁ, M. Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003.

HRABALOVÁ, O. Lidová hudební kultura v Brně v 19. století. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. Neprodejný interní tisk.

JINDROVÁ, I. Po letech. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003.

SULITKA, A. Výročné zvyky a slavnosti v Brně a na jeho předměstí. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. Neprodejný interní tisk.

ŠMARDOVÁ, A. Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003, s. 54.

ŠTĚTINA, J. Úsměvy Zelného trhu. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003.

TONCROVÁ, M. Co se dnes v Brně zpívá. In: TONCROVÁ, M. *Národopisné studie o Brně*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990. Nепrodejný interní tisk.

VRÁNOVÁ, R. Vzpomínka na Zelný trh. In: FLODROVÁ, M. *Moje vzpomínka na Zelný trh*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 2003.

Slovníky

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1080-3.

KRAUS, J. a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.

ÚSTAV PRO ČESKOU A SVĚTOVOU LITERATURU ČSAV. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní parametry průzkumu znalosti dialektu, zvyků a tradic.	51
Tabulka 2: Základní parametry průzkumu k udržovaným zvykům a tradicím	52
Tabulka 3: Základní parametry průzkumu znalosti lidové písně z regionu.....	53
Tabulka 4: Základní parametry průzkumu k zachování lidové kultury	54

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Rozdělení respondentů účastnících se průzkumu podle pohlaví	50
Graf 2: Rozdělení respondentů účastnících se průzkumu z hlediska znalosti dialektu, zvyků a tradic.....	51
Graf 3: Rozdělení respondentů účastnících se výzkumu z hlediska vlastního udržování tradic a zvyků	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Informátoři a vypravěči.....	I
Příloha B – Dotazník.....	III
Příloha C – Fotografie líšeňských obchodníků	VII
Příloha D – Fotografie líšeňských stárků a fotografie manželského páru	VIII
Příloha E – Fotografie detailu úpravy hlavy družičky, fotografie družby a družičky	IX

PŘÍLOHY

Příloha A – Informátoři a vypravěči

Božena Brzobohatá (nar. 1931, Líšeň) – tanečnice, účastnice líšeňských hodů. Vzpomínala na svoji babičku Anežku, která prodávala v Brně husy a jezdila vláčkem „Karolínkou“ na rynek. Vyprávěla o hodech, které se v Líšni pořádaly na Václava, svatou Kateřinu a svatého Martina. Vzpomínala i na to, jak se v Líšni duchařilo u babky Kyselové a u Čechů na Příhonech¹⁸⁴. Další její vzpomínka byla na vápnaře, kteří vozili z Vochoze¹⁸⁵ do Líšně hašené vápno a vyvolávali po ulici.¹⁸⁶

Josefa Groscheová (nar. 1945, Líšeň) – vzpomínala na svou matku Josefu Hanzlovou (1914 – 1996). V jejich rodině se dědila praktická zručnost typického líšeňského zaplétání vlasů dívek. Zaplétalo se na „motáč“ (slavnostní úprava hlavy stárky na hody, nevěsty nebo svatební družičky).

Zdenka Hanečková (nar. 1922, Líšeň) – od roku 1980 umělecká vedoucí národopisného souboru Stará Líšeň. Poskytla vypravování v líšeňském nářečí o svém prožitém mládí v Líšni a o líšeňských obchodnicích.

Jiří Hemelík (nar. 1965, Líšeň) – sólový zpěvák a tanečník národopisného souboru Líšňáci. Informace poskytl tak, jak mu byly vyprávěny jeho dědečkem, který byl líšeňský sedlák.

Antonín Houbal (nar. 1945, Líšeň) – vnuk Františka Svobody. Poskytl informace o rodinných poměrech sběratele.

Anna Kalová (nar. 1945, Líšeň) – převyprávěla vzpomínku své maminky Anny Martykánové (rozené Beránkové nar. 1910, Líšeň) o líšeňských obchodnicích na Zelném trhu. Vyprávěla o starousedlících v Líšni o paní Hanzlové, Veberové, Terezii Drbohlavové, paní Poláčkové, tetičce Jarošové, které chodily za jejího dětství v líšeňském kroji, hovořily líšeňským nářečím a zpívaly líšeňské písničky.

Božena Kebrlová, rozená Kosiková (nar. 1929, Líšeň) vzpomínala na Františka Svobodu, jak chodila k němu zpívat z not a na výuku hry na housle. Při výuce hovořil líšeňským nářečím. Při rozhovoru uvedla, že František Svoboda byl velký sportovec.

---

¹⁸⁴V současné době ulice Šimáčkova.

¹⁸⁵Ochoz – dvacet kilometrů vzdálená obec od Líšně.

¹⁸⁶Vápno, vápno, kupte vápno, vápno, vápno, no, no, no!

V Líšni mu nikdo jinak neřekl než, Hanča Rozomíš.

Alena Kučerová, rozená Houbalová (nar. 1970, Líšeň) – pravnučka Františka Svobody, poskytla informace o rodinných poměrech a o práci sběratele. Členka národopisného souboru Líšňáci.

Marie a Františka Muchovy (nar. 1948 a nar. 1950, Líšeň) – vyprávěly o životě svých příbuzných v Líšni matce Anně Crhové (1912 – 1979), otci Františkovi (1904 – 1988), prarodičích Janu Crhovi (1890 – 1948) a Františce Crhové rozené Kočárové (1893 – 1975).

Jitka Musilová, rozená Vrcholová (nar. 1985, Líšeň) – převyprávěla humorku „Přeslavná Líšeň“ v původním nářečí. Členka Národopisného souboru Líšňáci.

Josef Trávníček (nar. 1970, Líšeň) – tanečník, zpěvák, vedoucí národopisného souboru Líšňáci. Poskytl vypravování své babičky Věry Dresslerové (nar. 1928, Líšeň), která reprodukovala texty svého otce Františka Olšanského (1899 – 1962). Převyprávěl líšeňskou pověst o Napoleonovi, v které použil prvky dialektu.

Helena Vrchotová, rozená Nečasová (nar. 1952, Líšeň) – choreografka národopisného souboru Líšňáci a vedoucí dětského souboru Líšňáček. Zaspívala líšeňskou žertovnou písničku Kozel kozlíček. Vyprávěla o životě v Líšni.

Příloha B – Dotazník

Význam lidových tradic a komunikačního dialektu z pohledu kulturního dědictví společnosti.

Dovolte mi, abych Vám položila několik otázek o zachování lidových zvyků a tradic na Brněnsku. Dotazník je anonymní a bude sloužit jen ke statistickému zpracování pro moji bakalářskou práci na téma „Tradice a vypravěčské situace v Brně – Líšni a okolních obcích Brněnska ve 20. století a na počátku 21. století.“

U každé otázky dotazníku (kromě páté otázky) označte křížkem jen jednu odpověď.

Dotazník má celkem 20 otázek, z toho je 12 otázek otevřených, ve kterých se můžete vyjádřit vlastními slovy. Na konci dotazníku je prostor pro Vaše vyjádření k tématu.

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věk

- do 20 let
- 21-40 let
- 41-60 let
- 61 a více let

3. Bydliště

- Brno-město
- městská část Brna, pokud ANO uveďte která
.....
- obec v okrese Brno-venkov, pokud ANO uveďte která
.....

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- střední
- vysokoškolské

5. Vyskytují se ve Vaší běžné komunikaci prvky místního dialektu?

pokud ANO, uveďte jaké

.....

NE

VÝJIMEČNĚ

6. Víte co znamená slovo:

družba.....

žundr.....

potra.....

škrošňa.....

7. Znáte místní základní prvky nářečí ve Vašem regionu?

pokud ANO, uveďte příklad

.....

NE

8. Znáte lidovou píseň ze svého regionu?

pokud ANO, uveďte příklad

.....

NE

9. Pamatujete si nebo znáte z vyprávění, zda se u Vás doma běžně užívalo nářečí?

pokud ANO, uveďte kdy a kdo

.....

NE

10. Byli jste svědky autentické vypravěčské situace v dialektu?

- pokud ANO, o jaký text se jednalo? Například: pohádka, vyprávění ze života, anekdota, humorka.

.....

- NE

11. Znáte nějaké lidové zvyky a tradice?

- pokud ANO, uveďte jaké

.....

- NE

12. Udržujete nějaké lidové zvyky a tradice?

- pokud ANO, uveďte které

.....

- NE

13. Zúčastnil/a jste se nějakých lidových slavností jako divák?

- ANO

- NE

14. Účastnil/a jste se jako účinkující nějakých lidových slavností?

- pokud ANO, uveďte kterých

.....

- NE

15. Vnímáte návaznost lidových tradic na taneční kulturu regionu Brněnska?

- ANO

- NE

16. Vnímáte návaznost lidových tradic na lidový oděv regionu Brněnska?

- ANO

- NE

17. Domníváte se, že je důležité udržovat lidovou kulturu regionu?

pokud ANO, napište proč

.....

NE

18. Podílíte se na rozvoji lidové kultury na Brněnsku?

pokud ANO, napište jak

.....

NE

19. Myslíte si, že osvojení znaků dialektu by mohlo přispět k autentičnosti jevištního užití?

ANO

NE

NEVÍM

20. Setkali jste se někdy s výsměchem projevům lidové kultury či jejím nositelům?

ANO

NE

Prostor pro Vaše vyjádření k tématu ohledně zachovávání lidových zvyků a tradic na Brněnsku nebo ke sdělení týkající se tohoto dotazníku.

.....
.....
.....
.....
.....

Děkuji za Váš čas a ochotu vyplnit tento dotazník.

Jaroslava Lánová

Příloha C – Fotografie

Líšeňský obchodník se škrošňo

M. Gardavská: Gellügelhändler mit Hühnertrage.

M. Gardavská: Anstehender Gellügelhändler.

Zdroj: akademická malířka Marie Gardavská.

Líšeňská obchodnice s putnó

Zdroj: akademická malířka Marie Gardavská.

Příloha D – Fotografie

Fotografie líšeňských stárků z hodů v září 2011

Zdroj: autorka práce

Fotografie líšeňského manželského páru

Zdroj: autorka práce

Příloha E – Fotografie

Detail úpravy hlavy družičky

Zdroj: autorka práce

Družba a družička

Zdroj: autorka práce

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jaroslava Lánová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinované studium

**Název práce: Tradice a vypravěčské situace v Brně – Líšni a okolních obcích
Brněnska ve 20. století a na počátku 21. století**

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 70

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů české literatury a pramenů: 27

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Chaloupský, Ph.D.